

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ

ΙΔΡΥΤΗΣ & ΔΙ'ΥΦΥΝΤΗΣ : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΣΥΝΤΑΚΤΕΣ : ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ,
ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚΔΟΣΗ ΑΘΗΝΑΓΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Χ. ΓΑΝΙΑΡΗΣ ΣΙΑ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 3.

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

ΑΡΙΘ. 741 (ΦΥΛ. 2)

Σάββατο, 17 'Ιουλίου 1921

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ :

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ : Παγὰ λαλέουσα (νέα σειρά).
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ : Ἡ δεύτερη ἀνοιξη (συνέχεια)
ΑΔΕΣ. ΠΑΛΛΗΣ : Μπουσσός (Συνέχεια).
ΣΟΦΙΑ ΛΑΖΟΠ. ΜΩΡΕΣ : Ἡ παλιά ζωή μου.
ΙΡΜΑ ΣΕΡΦΗ : Σὰν προσεγγί.
ΨΥΧΑΡΗΣ : Ἐνα πράμα σπουδαῖο.
ΑΝΤΡΕΑΣ ΔΟΪ-ΖΟΣ : Τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Ἀγάπης.
ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ : Γίασεμιά.
ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΙΝΟΣ : Γράμματα ποὺ δὲν τῆλαβε.
ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ : Νεοελληνικὴ φιλολογία.—Ξένη
φιλολογία.—Ἡ Κοινὴ Γνώμη.—Χωρὶς γεαμματόσημο.

Ὁ Ἴταλὸς ποιητὴς Τεμπούσσα ποὺ τοὺς ὑπεροχοὺς «Μύθους» του
(μετάφραση Κ. Τρικογλίδη) ἐβγαλε σὲ τόμο τούτῃ τῆ βδομάδα
τὸ «Ἀθηναῖο Βιβλιοπωλεῖο».

★ ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ★

Η ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Μαζύ με τάλλα νομοσχέδια που έψηφίσθησαν αυτές τās ημέρας με το τσουβάλι, που έπερασαν χωρίς κανείς να ατά πάρει είδηση, πέρασε και το νομοσχέδιο που ξαναφέρει την καθαρεύουσα μέσα στο δημοτικό σχολείο. Έτσι τα παιδιά του φτωχού λαού, του γεωργού και του εργάτη, που τελιώνουν με το δημοτικό τη μόρφωσή των, θα πηγαίνουν και πάλι να μαθαίνουν πώς το αϊγό λέγεται και ώόν και το ψωμί άρτος. Τι άλλο περίμενε κανείς από τους ανθρώπους, που έξέβηκε από τα κιβούρια των ό χειμάρρος του Νοεμβρίου; Τι άλλο άπ' αυτό; Τα παιδιά του λαού δεν πρέπει να μορφωθούν, δεν πρέπει να ξυπνήσουν, γιατί τότε δε θα μπορούν να κυβερνούν πλέον τον τόπον οι βρυσκόλακες, ούτε να εκμεταλλεύονται τον εργαζόμενο λαό μερικοί θαγαπόντες. Η καθαρεύουσα δεν είναι άπλώς άποτέλεσμα σχολαστικισμού και μουχλιασμένης διανοητικότητας. Είναι σήμερα πλέον όπλο άμύνης στα χέρια της εκμεταλλευομένης τον τόπο φραυλοκρατίας και πλουτοκρατίας. Γιαυτό την ξανάφερε πίσω στα σχολεία ή κυβερνώσα άντιδραση. Η δημοτική στο σχολείο είναι ή άρχή του ξυπνήματος του λαού, ή άρχή της επανάστασης μέσα στην ψυχή του έναντι των προλήψεων, ή άρχή της χειραφετήσεώς του. Και είναι γιαυτό πολύ επικίνδυνη.

(Έφημ. «ΡΙΖΟΣΠΛΑΣΤΗΣ»)

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

ΕΝΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΟ ΛΑΘΟΣ

Ό γνωστός άνθυπολόγιος μαθητής του Συριανού μπαρμπεροποιητή κ. Ι. Νάνου, πλαστογραφώντας την ύπογραφή του Gerard de Lacaze Duthiers, δημοσίεψε τελευταία κάπου ένα γράμμα του, σταλμένο τάχα από το Παρίσι, για ναποδείξει άγράμματα τη Γρατσιέλλα μας. Νά, πώς έξηγιέται, όχι το πλαστογραφημένο γράμμα του Νειτιέ, μα το λάθος που έγινε από το στοιχειοδέτη του «Νουμά» :

Σύρα, 4—7—92Γ.

Άγαπητέ μου Νουμά,

Πήρα το δελτάρι σου κι άμέσως σου στέλνω το δίπλο που μου ζήτησες για τον Duthiers. Μια και μουδωσες άφορη, σου γράφω κ' ένα περιεργό λάθος που έγινε πάνω σ' αυτό το δίπλο.

Αυτό το λάθος και γώ δεν ξαίρω πώς έγινε. Έίτε εγώ, άντιγράφοντας το άρθράκι που είχα γράψει γ' αυτό το δίπλο, παράλειψα μερικές γραμμές, είτε οι τυπογράφοι πάθανε αυτή τη δουλιά, κ' έτσι παρουσιάστηκε ό φτωχός Duthiers πεθαμένος και μάλιστα χρεμασμένος, ένψ ό άθροπος ζει και βασίλευει. Κρεμάστηκε ένας από τους προγόνους του για τη μεγάλη του φιλαλήθεια και θυμάμαι πώς τόχα αναφέρει αυτό, επειδή ό χαρακτήρας του Duthiers μουάζει πολύ με το χαρακτήρα του προγόνου του. Και να δεις

τι ώραία που τριάριαζε το λάθος ή τύχη. Καμιά άσυμμετρησία στη φράση και τόσο άμορφα φερμένο που κι αυτός ό ίδιος άν το διάβαζε, θα πίστευε πώς ήταν πεθαμένος.

Με άγάπη
GRAZIELLA

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Υ. Σ. Άλλος ό Πετροχάρης στο «Ν. Άστ» κι άλλος ό Πέτρος Χάρης ό δικός μας.— κ. Νίλακ. Δεν είναι άσκημα τα τραγούδια μα θέλουμε δούλεμα περισσότερο. Να συνειδήσεις να μη κακομεταχειρίζεσαι και το τελικό ν. Λ. γ. τον κόσμο κι όχι το κόσμο! — κ. Ω. Λευκάδα. Η «Άμαρτία του παπα» δεν είναι εύτυχώς και φιλολογική άμαρτία. Καλούτσικο.— κ. Γ. Γκιό. Τώρα, τί τα θές, αρχινάμε να φοβούμαστε μήπως εισαι... γυναίκα βλέπεις, τι κατάφερες με τα χωρατά σου; Οι «Άναθυμίες» καλές.— κ. Μπετ. Γράψε μας τη σύστασή σου να σου μιλήσουμε πλατιά για τον «Υμέναιο». Άρετά καλός και με λίγο άλαφρύ διάρθωμα, δημοσιεύεται.— κ. Γ. Αρδ. Άντις «Θωμιά» θα βγει «Έστιαδα». Γράψε: Άντρο. Λούζον, Χιος. Οι στίχοι καλούτσικοι.— κ. Γ. Ασοτ. Καλογραμμένο μα δε λείει και μεγάλα πράματα.— κ. Π. Πετ. Θα δημοσιευτεί άργότερα.— κ. Γ. Κατ. Θα δημοσιευτούν μερικά.— κ. Τ. Φιτ. Θα δημοσιευτεί.— κ. Μ. Γιαν. Άθ. Καλές οι «Επιδημίες».— κ. Καίη Έμ. Μαρε γέντι! Σε ζηλεύουμε.— «Ένα φουτ. σοσιαλ. Μήπως όλα που ζητάς δε βέβαιονται μέσα στη «Δεύτερη Άνοιξη»; — κ. Κ. Μαν. Καλούτσικο. Σακολούθησε.— κ. Στ. Φλ. Έχει κάτι πολύ για κείνη και λίγο για τους άδιάφορους άνεργούς.— κ. Θ. Άνεμ. Καλογραμμένα, άρετά καλογραμμένα. Ίσως, άργότερα, δημοσιεύουμε κανένα. Μπήκανε στο φάκελλο του «Ναί».— κ. Θ. Μ. Ν. Κάτι λές μα χρειάζεται άπομα δουλιά.— κ. Α. Μαγ Καλούτσικο έν και κείνο το άναθεματισμένο «μάς αφαιράει τον ύπνο» μάς χτύπησε πολύ άσκημα.— κ. Γ. Γκ. Στείλε μας κανένα άλλο μα καθαρότερα γραμμένο.— κ. Π. Μπ. ή «Η Μικρούλα» θα δημοσιευτεί. Η «Τσετμίδια» όχι καλή.— κ. Τιθ. Άπό πέρσες σημαντική πρόοδο. Καλούτσικο ή «Επιθυμία» μα πολύ μακρό και άδυνατίζει.— κ. Γ. Σον. ό «Βόγγος» καλούτσικο. Τάλλα, όχι.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΓΚΕΛΑ

Β' ΕΚΔΟΣΗ

(Με άνένδοτα σκίτσα της φυλακής)

ΕΚΔΟΤΗΣ: ΑΘΗΝΑ Γ' ΚΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

3-ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ-3

2.50 ΔΡΑΧΜΕΣ 2.50

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΣΑΜΗΝΟ Β')

Σάββατο Ἀθήνα, 17 Ἰουλίου 1921

ΑΡΙΘ. 741 (ΦΥΛ. 2)

ΠΑΓΑ ΛΑΛΕΟΥΣΑ (ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ)

ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΟΡΓΙΑ

Ὦ λιτανεία ἐρωτική, ξανθὲ τοῦ κόσμου Ἀπρίλη,
Τί κι' ἂν ἦ νέα σου ὁμορφιά περνάει μπροστά μου ξένη;
Τὸ ἄλικο νέκταρ μὲ κερνάει, φιλώντας με στὰ χεῖλη,
Παρθένα πρωτοφίλητη, τῆς Σπάρτης ἢ Ἑλένης.

ΑΤΤΙΚΗ

Δὲ σὲ σκεπάζει, ὦ Ἀττική, βαρεῖα γλαυῦδα ἐσένα
Τὸ δάσος τὸ βαθῆσκιοτο. Γυμνὰ τὰ θεῖα σου μέλη,
Μαστοί, λαγόνες γλαφυρὲς, σφυρὰ, κάλλη γραμμένα.
Καὶ στάζει ἀπὸ τὰ χεῖλη σου τοῦ Ὑμητοῦ τὸ μέλι.

ΤΟ ΡΗΜΑΔΙ

Τὸ σπῖτι τὸ ἀκατοίχητο, τὸ σκοτεινὸ ρημάδι
Πῶς μοιάζει, στὰ παράμερα τοῦ κόσμου, τὴ ζωὴ μου!
Τὸ παραστέκει, τῆς ζωῆς ὑστερινὸ σημάδι,
Μιὰ γάττα μαύρη, θλιβερὴ, στὴ στέγη του: Ἡ ψυχὴ μου.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΠΕΤΑΛΟΥΔΑΣ

Τὴν πεταλούδα ἐξήλεψε ἡ κοπέλα: Ὦ! καὶ νὰ ζήσω,
Πετώντας στοὺς ἀνθότοπους, μιὰ ἐρωτικὴ στιγμή
Καί, μὲ τὸ κλάμα τοῦ βραδιοῦ, τὰ μάτια νὰ σφαλῆσω
Στὸ μνήμα, ποὺ θ' ἀνοῖξη μου χιονάτο γιασεμί.

Ο ΤΡΕΛΛΟΣ

Περνᾷ ὁ τρελλός. Στενὴ ἡ ζωὴ τριγύρω του. Γελάει
Στὸ πέρασμά του ἢ ἀσχημιά, τὸν ζώνει ἢ ξεραῖλα.
Κι' αὐτός: περβόλι μιστικό, ποὺ ὁ σίφουνας μαδάει
Σ' ἀνέρο μέσα του χορὸ, χλιων ἀνθῶν τὰ φύλλα.

ΑΣΑΛΕΥΤΗ ΖΩΗ

Ἄητέ, κάποτε ζήλεψα τ' ἀπότολμα φτερά σου,
Ταξιδευτῆς κι' ἀπαρνητῆς στὰ οὐράνια πλάτη ἀπάνω.
Μά, ὦ δέντρο, τώρα ἡ ἀσάλευτη πῶς μὲ τραβᾷ χαρὰ σου!
Στὸ χῶμα, ποὺ ριζώθηκα, νὰ ζήσω ἢ νὰ πεθάνω.

ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΔΕΥΤΕΡΗ ΑΝΟΙΞΗ

(4)

Βουδαμάρα. Για λίγες στιγμές βουδαμάρα απλώθηκε στην εκκλησιά. Ύστερα μιὰ στριγγιά άκούστηκε :

— Μπαμπά μου !...

και μιὰ κραυγή γοερή :

— Τό παιδί μου !... Προστώχτε, για τόνουα ιού Θεού ...

Είχε λιγοθυμίσει ή Στέλλα κ' ή Ξανθίππη ζητούσε βοήθεια. Του κόσμου ή προσοχή στράφηκε προς τήν κεί. Ο πάντα περίεργος κύρ Λεωνίδας έτρεξε από τους πρώτους. Τόν άκολουθήσανε κι άλλοι. Τό Βζρνά ούτε τόν πρόσεχε πιά κανείς. Έτσι, κατέβηκε ήρεμα από τό στασίδι και περνώντας, ανάμεσα από τόν κόσμο, άπαρατήρητος, τράβηξε προς τήν οξώπορτα της εκκλησιάς. Κείνη τή στιγμή έβγαине και ή Ράζα. Τούσφιξε τό χέρι και ειπε σιγαλόφωνα :

— Καλά τού τή ψάλατε !...

Τό χρέος σου! τής αποκρίθηκε. Έκμα σάν άνθρωπος τό χρέος μου !...

Τράβηξε με δήμα άργό, άσκοπο, χωρίς να ξαίρει πού πηγαίνει. Ένωθε μέσζ του ένα ξαλάφρωμα, ένα μεγάλο ξαλάφρωμα, Έκμα τό χρέος του. Άν πιάσανε τόπο τή λόγια του ή ά δεν πιάσανε, λίγο τόν ένοιαζε. Δεν τάπε για να ώφελήσει. Τάπε για να ξεθυμάνει. Όποιος τάνουσε, χαλάλι του. Όποιος δεν τάνουσε, δικαίωμα του. Άδύς τό χρέος του συλλογίζοτανε μοναχά. Δάσκαλος δεν είμαι, ούτε θα γίνω δάσκαλος, συλλογίζοτανε. Άνθρωπος είμαι, και σάν άνθρωπος φέρθηκα.

Τούς αντίχριστους! μουρούριζε πού και πού και θάδιζε, όλοένα θάδιζε, προς τή δέξω, προς τή θάλασσα...

Γιά τή Στέλλα δέ σιανοχωριότανε. Θα τρώμαζε τό κορίτσι, θα φαθήθηκε μήπως τού κάνουν τού πατέρα της κανένα κακό, και λιγοθύμισε. Θάν τή συνεφέρουνε. Μά ούτε τήν Ξανθίππη πολυλογάριαζε. Θα γκριλιάσει. Άς γκριλιάσει. Ίσως και να φωνάξει, κατά τή συνήθεια της. Αί, θάν τής περάσει. Θα πεί, θα πεί, θα ξεθυμάνει...

Τό μεσημέρι, πού πήγε σπίτι, ο Θύμιος κοίφευγε τήν άσπρη, κοίπε τός είναι τρεις τέσσερις γνηστές τους πάνω στη σάλα. Η Στέλλα δεν είχε τίποτα. Μόνο ή Ξανθίππη είτανε λίγο άνήσυχη και τόν έστελνε τώρα να δει πού θροισκεται, γιατί δεν είχε πού καθόλου σπίτι ύστερ' από τήν εκκλησιά.

— Μούπε να φωνάξω και τή Λαοδή, τή γιατρό!...

— Άφού ή Στέλλα είναι καλά;...

— Έτσι μούπε !...

Ο Θύμιος έφυγε. Ο Βαρνάς τράβηξε προς τήν ομπέσσια, χωρίς να περάσει καθόλου από τή σάλα. Όστόσο δεν έφυγε τή ματιά τής Ξανθίππης. Καθότανε κοντά στην πόρτα της σάλας κ' έτσι τόν πήρε τό μάτι της σάν έμπαινε στην τραπεζαρία, πού είτανε άντικρύ. Σε δυό τρία λεπτά πήγε και τόν έβηκε πού καθότανε, ξαπλωμένος άνεμπαινωτά, στο καναπέδι.

Τόν έζώγωσε. Η φουρτούνα! συλλογίστηκε ο Βαρνάς.

— Πώς είσαι; τόν έρώτησε μιλά και με σιμπίνα.

— Καλά! αποκρίθηκε.

— Δέν καταλαβαίνεις τίποτα; Σκοτούρα;... Ζαλάδα;...

— Πείνα καταλαβαίνω μοναχά τρικούβερτη...

— Όχι, να μη φάς!... Καλύτερα να σου φτείξω καμιά λεμονάδα και να ξαπλωθείς...

Και βγήκε δέξω. Ο Βαρνάς έπεσε σε σύλλοη.

— Γιατί με ρωτάει αν είμαι καλά;... Έχω τίποτε; Δείχνω για ναχω τίποτε;... Μόνο λίγο ιδρωμένο ποδάρι από τόν ήλιο και από τό δρόμο!...

Και σκούπισε με τό μαντήλι τού το ιδρωμένο κοίτελό του.

Σέ λίγο μπήκε ή Ξανθίππη κρατώντας ένα ποτήρι γεμάτο λεμονάδα. Πίσω της μπήκε ο γιατρός ο Λαοδής.

— Να πεί μιὰ λεμονάδα, γιατρέ μου; ειπε ή Ξανθίππη σιγαλόφωνα.

— Όχι! δέ θέλω... διαμαρτυρήθηκε ο Βαρνάς.

— Άφού δέ θέλει!... ειπε ο γιατρός. Άφίστε μας μόνους λίγο, κυρία Ξανθίππη...

— Μάλιστα, γιατρέ μου! Είναι δυό τρεις ακόμα μέσα στη σάλα...

Κ' έφυγε. Ο γιατρός πήρε μιὰ καρέκλα και κάθισε άντικρύ στο Βαρνά, κοιτάζοντάς τονε κατάματα.

— Λοιπόν;...

— Τι;...

— Είμαστε καλά;... Κατκαλά;...

— Έτσι φαίνεται!...

— Κενένα βάρος στο στομάχι;

— Όχι!...

— Τό κεφάλι θα βουίξει ή βάλια;...

— Ούτε!...

— Περίεργο!... Για να δώ τό σφυγμό...

— Γιατί;...

— Σε παρακαλώ!... Δώσε μου τό χέρι σου...

— Όρίστε! τούπε χαμογελώντας ο Βαρνάς και τούδωσε τό χέρι.

Ο γιατρός έπιασε τό σφυγμό του με τήν άσπρη και με τήν άσπρη έβγαλε από τό γέλεκο τού το ρολόι και τό κοίταζε.

— Ταχύς... άνώμαλος... μικρή διάσειση!... μουρούριζε.

— Άφίσε με, γιατρέ μου, να ζήσεις! ειπε ο Βαρνάς και τράβηξε απότομα τό χέρι τού.

— Μά γιατί; επέμεινε ο γιατρός.

— Όχι, άδερφέ!... Κέφι έχεις! τού αποκρίθηκε γελώντας.

Μπήκε ή Ξανθίππη με τή Στέλλα. Η Στέλλα έτρεξε κ' έπεσε κλαίγοντας στην άγκαλιά τού.

— Μπαμπά μου!

— Όχι έτσι! διαμαρτυρήθηκε ο γιατρός. Θάν

τονέ σκοτώσει μιὰ τέτια συγκίνηση...

— Περισσότερο θὰ μὲ σκοτώσει ἢ πείνα, γιὰτρέ μου! εἰπε ὁ Βαρνάς.

— Τὸν ἀκούτε; ρώτησε ἀπελπισμένη ἡ Ξανθίππη.

— Δὲ θὰ φᾶς, φίλε μου! Θὰ πᾶς νὰ γείρεις... θὰ σοῦ στείλω κ' ἓνα γιαιτρικό, τώρα ἀμέσως, καὶ νῦν τοῦ δίνετε μιὰ κουταλιά τῆς σούπας κάθε ὥρα!... Τάπογεμα θὰ περάσω...

Καὶ χαμηλώνοντας τὴ φωνὴ του, εἶπε στὴν Ξανθίππη:

— Ἄ χροιαστεῖ, ἂν ἀρχινήσει νάνησιγχεῖ περισσότερο, τοῦ βάζετε μερικά βρομένα πανιά στὸ κεφάλι καὶ στέλνετε καὶ μὲ φανάζετε... Γεῖά σου, φίλε μου, κ' ἐπερωσιακά!... Δὲν εἶναι τίποτα... Μὴ φοβᾶσαι.

— Τί νὰ φοβηθῶ;...

— Μικρά, τιποτένια πράματα! Λίγη ἡσυχία χρειάζεται... Δυὸ τρεῖς μέρες στὸ κρεβάτι... Καὶ τὰ γιαιτρικά...

Καὶ χαϊρέτησε γιὰ νὰ φύγει. Κεῖνη τὴ στιγμή μπήκε ἓνας χοροφύλακας.

— Ὁ κύριος ἀστυνόμος σὲ θέλει, κύριε Βαρνά, νὰ περάσεις μιὰ στιγμὴ ἀπὸ τὴν ἀστυνομία...

— Εἶναι ἀρρωστος! διωμαρτυρήθηκε ἡ Ξανθίππη. Νά κι ὁ γιαιτρός!...

— Εἶμαι νηστικός! παρατήρησε ὁ Βαρνάς. Νὰ φάω μιὰ στιγμὴ, στ' ἀρπαχτά, κ' ἔρχομαι...

— Ὅχι!... Κι αὐτὸς δὲν ἔφαγε ἀκόμα!... Μιὰ στιγμὴ, καὶ θὰ γυρίσετε...

— Αἱ, καλά!... Φᾶτε τότε σεις...

Σηκώθηκε καὶ, παίρνοντας τὸ καπέλλο του, ἀκολούθησε τὸ χοροφύλακα.

— Ὅχι! θὰ σὲ περιμένουμε! εἶπε ἡ Ξανθίππη.

Τὴν ὥρα πὸν κετέβαινε τὴ σκάλα, ἡ Στέλλα ξαναηγορεύθηκε. Καὶ τὸ σπῆ ἔμεινε ἀπείραχτο, στὴν κατάρωλα, ἴσαμε τὴν ἄλλη μέρα.

Θ

Ὁ ἀστυνόμος δὲν εἶτανε στὴν Ἀστυνομία. Εἶχε πάει νὰ φάει. Δικαιώμα του νὰ φάει, ἀφοῦ εἶναι ἀστυνόμος, κ' ἔτσι μπορῶ νὰ μένω νηστικός.

— Καὶ πότε θάρθει; ρώτησε ἓνα νομοτάρχη, πὸν εἶτανε σημημένος πάνω σὲ κάτι χαρτιά.

— Καὶ γὼ δὲν ξαίρω! τοῦ ἀποκρίθηκε, δίχως νὰ ηρωώσει τὸ κεφάλι του. Κατὰ τίς τέσσερις πέντε, γιὰτὶ τὸν παίρνει λίγο ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαΐ!...

— Δικαιώμα του κι αὐτό! μουρμούρισε. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο ξαναρώτησε τὸ νομοτάρχη:

— Μήπως ξαίρετε τί μὲ θέλει;

Τὸ ὄργανο τῆς ἐξουσίας καταδέχτηκε νὰ σηκώσει τὸ κεφάλι του καὶ νὰ τὸν κοιτάξει.

— Ἄ, εἰστε ὁ κύριος Βαρνάς;... Μὰ νά, γιὰ τὸ σημερινὸ σούσουρο ποῦκαμες στὴν ἐκκλησιά...

— Ἐγὼ ἢ ὁ Σουφρῆς τόκανε τὸ σούσουρο; Ἐγὼ δὲν ἔκανα τίποτ' ἄλλο παρὰ σὰν ἄνθρωπος λεύτερος πὸν εἶμαι...

— Μι! δὲ λέω... μὰ ἔχει κ' ἡ λευτεριά τὰ ὄριά της!...

— Φυσικά!... Καὶ σὸν τόσο μὰς μάλιστα...

Κι ἀφοῦ σκέφτηκε λίγο, εἶπε, σὰ συμτέρωμα τῆς δουδῆς σκέψης του:

— Ἔτσι θάνα, καπετάνιε μου!... Ἐχετε ἔσπο-

λύσει πολλὴ λευτεριά τώρα πῶρα στὴν ἀτμοσφαῖρα... Τέσο πολλή, πὸν ὄλο λευτεριά ἀνασαινομε... Μὰ εἶναι βροιά ἡ λευτεριά σας, σὰν ἀσφυξιογόνον ἀέριο, καὶ πάει νὰ μᾶς πνίξει...

Ὁ νομοτάρχης, ποῦδειχνε πὸς δὲν ποικιλοκατάβινε ἀπὸ τέτια, χαμογέλασε κολοαγάσθη καὶ ξαναῆσιγχε στὰ χαρτιά του.

— Μπορῶ νὰ θυγῶ λίγο στὴν αἰλή νάνωπνεῖμο, ἢ σο νάρθει ὁ κύριος ἀστυνόμος; ρώτησε.

— Μπορεῖς!...

Καὶ θυγῆκε στὴν πλακοστρωμένη αἰλή τῆς ἀστυνομίας. Στὴν πόρτα φύλαγε ἓνας χοροφύλακας μὲ τ' ὄλο, Λίγο παρέκει ἀπὸ τὸ χοροφύλακα στεκότανε ἀκίνητο, καταμεσὶς στὸ δρόμο, ἓνα σκυλάκι κανελί, μὲ ἄσπρες γραμμὲς στὰ στήθια καὶ τὴν κοιλιά καὶ μ' ἄσπρο τὸ σέβρα, πὸν κοιτάζε περιλάπτο πρὸς τὰ μέσα τῆς αἰλῆς. Ὁ Βαρνάς τὸ εἶδε καὶ τοῦ φώναξε συγκινημένος:

— Κανελή!...

Τὸ σκυλάκι, στὸ κάλεσμα, ἔτρεξε μέσκι ἀρχινήσει νὰ χοροπηδαῖ γύρω του καὶ νὰ θέλει νῦν τοῦ φιλήσει τὰ χέρια καὶ νᾶγωνίζεται νὰ φράσει μὲ τοῦς πῆδους ἴσαμε τὸ κεφάλι του, καὶ νὰ κλαίει, ναι, νὰ κλαίει μὲ ἀναφυλλητά.

— Φτωχέ μου... φτωχοῦλη μου, Κονελή!... Ἀνπάσαι, φτωχέ μου, πὸν μὲ κρατοῦνε δώ! Μὰ μὴ λυπάσαι καὶ δὲ θὰ μὲ κρεμάσουνε...

Κι ὁ Κανελῆς, σὰ νᾶν τάνιωθε αὐτὰ τὰ λόγια, ἔπαινε τοῦς πῆδους τοῦς, καὶ τὸν κοιτάζε δουδῆς μὲ τὴν πονεμένη του ματιά, τὴν ἀνθρωπινὴ ματιά του... γιὰτὶ τέτια εἶτανε τὰ μάτια του, τὰ καστανά του τὰ μάτια, γεμάτα πόνο καὶ νόημα καὶ καλοσύνη, σὰ μάτια ἀνθρώπου ἀγαθοῦ καὶ ποδύνηχου.

— Νά κ' ἓνας πὸν μὲ ποναῖ ἀληθινὰ καὶ μ' ἀκολούθησε! συλλογιζότανε μ' ἀνακούφιση ὁ Βαρνάς, περπατώντας πάνω κάτω στὴν αἰλή μὲ τὸν Κανελῆ ἔσπίσω του.

Ὁ ἀστυνόμος δὲν ἦρθε τάπομεσημερο· εἰδοποίησε πὸς θὰ πάει μὲ τὴ φαμελιά του σὲ μιὰν ἐκδρομὴ καὶ θὰ γυρίσει τὴ νύχτα. Ὁ Βαρνάς εἶχε ξεχαστεῖ. Μεγάλο τὸ κακό, βλέπετε. Τὸ δρόμι πὸν τοῦ τὸ ἀνάγγειλε ὁ νομοτάρχης, τονέ ρώτησε δ' ἂν θέλει νὰ παραγγεῖλει σπῆτι του, γιὰ φαΐ, γιὰ ρούχα...

— Μιὰ κουδέρα νὰ μοῦ στείλουν, καὶ φαΐ γιὰ τὸν Κανελῆ!... Τίποτ' ἄλλο...

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τίς δέκα τὸ πρωῖ, ἦρθε ὁ ἀστυνόμος μὲ τὸ γιαιτρό, τὸ Λαοδῆ. Ὁ Βαρνάς εἶτανε στὴν αἰλή. Ὁ γιαιτρός τὸν καλῆμέρισε. Ὁ ἀστυνόμος τονέ ζύγωσε:

— Εἰστε λεύτερος, κύριε Βαρνά! τοῦ εἶπε γλυκά.

— Μά...

— Μοῦ τάπε ὄλο ὁ γιαιτρός!... Πῆγαινε σῆτι σου καὶ νὰ προσέχεις τὴν ὄγεια σου... Ρῆχ' το ἔξω... Οὔτε πολλὴ δουλιὰ, λέει ὁ γιαιτρός, οὔτε ν' ἀφάρπαξ. ἔσαι μὲ τὸ τίποτα...

— Ὡστόσο ὁ Σουφρῆς...

δοκίμασε νὰ πει ὁ Βαρνάς, μὰ ὁ ἀστυνόμος δὲν τὸν ἄφρισε νὰ προχωρήσει:

— Ἀφισέ τονε νὰ κουρευτεῖται!... Μὲ τούτια καὶ μὲ κείνα σοῦδατε χιτῆς ἡ φοβερὴ αὐτὴ διέγερση στὴν ἐκκλησιά, καθὼς θεοδαιώνει ὁ κύριος γιαιτρός.

— Ναι, ναι!... ἐλαβεβαίωσε ὁ Λαοδῆς, κωνώνοντας τὸ κεφάλι του.

— Διάολο ! για τρελό με παράστησε στον αστυνόμο ο κύριος γιατρός... Σπολλάτη του ! συλλογιζότανε ο Βαρνάς γυρίζοντας σπίτι του.

Η Ξανθίππη τον δέχτηκε μαλακά, με κόπο συγκρατώντας τη συγκίνησή της. Η Στέλλα τον άγκάλιασε και τον φίλησε και δυο δάκρυα κλήσανε από τα μάτια της.

— Παιδί μου ! όχι έτσι... Πρόσεχε ! της παρατήρησε η Ξανθίππη. Η συγκίνηση τον σκοτώνει...

Ο Βαρνάς χαμογέλασε. Τον έπαιρναν και σπίτι για τρελό. Τρομερός γιατρός αυτός ο Λαοδής, να πετύχει τόσο στη διάγνωση ! συλλογίστηκε, κ' είδε πώς τον σύφερνε μια τέτοια διάγνωση.

— Ήσυχη ζωή πιά και να παίρνεις ταχτικά το γιατρικό σου !... Ο γιατρός με θεβαίωσε πώς γλήγορα θα γίνεις καλά ! του είπε με ήρεμο και πονεμένο ύφος η Ξανθίππη.

— Ό,τι μου πείτε, θα κάνω...

Κι άρχινισε μιάν άλλη, μιάν καινούργια ζωή μες στο σπίτι. Η Ξανθίππη του φρονότανε σά σέ μαρτυρικό. Είχε κατεβάσει άρκετούς τόνους τή φωνή της, τόσο, πού να μη μιλάει μιά να ψιθυρίζει σάν ήθελε νάν του πει τίποτα, και φρόντιζε να μαντεύει τί θάν της ζητούσε και νάν του το κάνει πριν ακόμα άνοιξει το στόμα του. Βουβοί καθόντανε στο τραπέζι και δουβοί σηκωνόντανε. Ψωμί να ζητούσε ο Βαρνάς, ή Ξανθίππη τοίκανε άμέσως μαλακά μαλακά την παρατήρηση :

— Μην εξάπτεις !... Δέν κάνει να εξάπτεις !

— Μιά δέν εξάπτομαι... Ψωμί σου ζήτησα...

— Νάν το ζητάς μαλακά, όχι έτσι... Δέν κάνει έτσι...

— Με νοήματα να σ' το ζητάω ;

— Άν μπορούσες κ' έτσι, ακόμα καλύτερα...

Αυτό κράτησε έναν περίπου μήνα, κι ο Βαρνάς, ποιήθηκε τόσα χρόνια πιά σέ μιάν φωνασκού, σά ναρχίνησε να πληττει με την τέτοια ήρεμιά. Φαίνεται όμως πώς κ' ή Ξανθίππη την ίδια πλήξη διαρχίνησε να νιώθει, πού βγήκε από τα καλά, τά φυσικά συνήθια της, και για τούτο ένα θράδι, πού κάτι θέλησε να πει ο Βαρνάς, ξαναγύρισε στην πρώτη της άγάπη κ' έβγαλε μιάν άγρια κραυγή, πούκρυβε μέσα της όσο θυμό άποθήκευε αναγκαστικά έναν άλάτιρο μήνα :

— Όχι ! μās έλωσες στα πόδια πιά, αλήθεια κι απ' αλήθεια, τρελολίκα...

— Μπού ! Έσκασε τάφιόνι ! είπε γελώντας ο Βαρνάς. Άπόδειξε ολοφάνερα πώς γιατρεύτηκα...

10

Ο Σουφρής δέν έλειψε μέρα από το βιβλιοπωλείο. Πάντα ταχτικά στην ώρα του και στη θέση του. Το φέρομο του Βαρνά ούτε το λογάρισε, το ξεχασε από την ίδια τη στιγμή. Το κάτω κάτω, από την έκκλησιά, κείνο το πρωινό, νικητής βγήκε. Ο κόσμος τονε θαμάσε, τονε χειροκρότησε, τον ανακήρυξε μεγάλο ρήτορα και μεγάλο πατριώτη. Τά φόντα του σηκωθήκανε πολύ από κείνο το πρωινό. Οι προεστοι του τοίπαν, οι μεγαλοκομματάρχες του είχαν τάξει πώς το Σεπτέμβρη θαπατηθούν από το Ύπουργείο τον προεδρισμό του και σέ γυμνασιάρχη. Τί άλλο ήθελε ; Ίσως, συλλογιζότανε, σ' αυτό να συντέλεσε σημαντικά και το φέρομο του Βαρνά. Ά δέν έκανε το

σούσουρο πούκανε, ο λόγος του θα περνούσε σάν ένας λόγος συνηθισμένος, τής άρράδας, ενώ τώρα, πού κλήσε κι ο Βαρνάς, οι άνθρωποι συγκρίνανε τίς καλαδοκουβέντες του με τά ήρεμα, τά στρατά, τά πατριωτικά του τά λόγια, και δώσανε σ' αυτόν τά πρωτάτα. Για τούτο κ' εσάψυχα τον ευγνωμονούσε το Βαρνά.

Γιά το επεισόδιο τής έκκλησιάς δέ μιλήσανε καθόλου. Κάνα δυο φορές πού θέλησε νάνοίξει κουβέντα πάνω σ' αυτό ο Βαρνάς, ο Σουφρής ξεγλύστρησε με τρόπο. Νάν τά βάλει μ' έν μισοπάλαβο, αυτός πού θα γινότανε μεθαύριο γυμνασιάρχης ! Δέν πάει, δέν ταιριάζει... Μισοπάλαβος άνθρωπος, μισοπάλαβες ιδέες θαχει, συλλογιζότανε, και μισοπάλαβα λόγια θα πει. Τών φρονίμων όλίγα. Έτσι είναι.

Ο Βαρνάς τόχε νιώσει πούά ιδέα είχε μορφώσει γι' αυτόν ο Σουφρής, και χαμογελούσε. Δέ δοκίμασε ποτέ νάν του άλλάξει την ιδέα του. Τί τον εγνοιάζε ; Όστόσο, την άλλη μέρα ακριβώς πού τουδωσε ή Ξανθίππη το πράτιγο με το θροισίδι της, είπε στο Σουφρή γελώντας :

— Θα σου πώ κάτι να χαρείς... Έγινα καλά πιά !

— Μιά καλά είσouvα πάντα ! σιγούει ο Σουφρής.

— Μωρέ, έγινα καλά πιά, σου λέω ! Η Ξανθίππη μ' έβρισε χτές... Σημάδι ολοφάνερο πώς γιατρεύτηκα, πώς ή τρέλα μου πέρασε !...

Ο Σουφρής τον κοίταξε καλά καλά κατάματα, μιάν δόσπιστος, σά δάσκαλος, για να θεβαιωθεί, θέλησε να βάλει, καθώς συνήθιζε να λέει, το δάχτυλο στον κτύπον των ήλων. Άρχισε λοιπόν στα καλά καθούμενα να κακολογεί τά κορίτσια τής εποχής, και μάλιστα κείνα πού πηγαίνανε ταχτικά στο βιβλιοπωλείο κι αγοράζανε τά σοσιαλιστικά και τά δημοκρασιακά βιβλία, για να δει πώς θάν τπαιρνε το ζήτημα ο Βαρνάς, ή θα θυμωνε ή θαπαந்துσε συνετά και ήρεμα. Ηθελε, μ' άλλα λόγια, να πειραματιστεί.

— Έ, λοιπόν, τονε ρώτησε, άποψύ είπε κ' είπε όσα κατέβαζε ή κολοκίδα του. Ξακολουθείς ακόμα νάν τά θαμάξεις αυτά τά τρελοκρίτσια ;

Ο Βαρνάς συλλογίστηκε λίγο και ύστερα χαμηλόφωνα, σά να μιλούσε μονάχος του κι όχι σά νάπαντούσε στο δάσκαλο, άρχινισε :

— Όλες τους ; όλες ; κ' ή Παρθένα κ' ή Ρόζα κ' οι άλλες, πού λές, είναι κορίτσια με νού, με θέληση ; με καρδιά και με δύναμη, όπως είναι τά περισσότερα κορίτσια σήμερα. Μήπως όμως δέν είτανε έτσι και πρώτα ; Πούος όμως σκέφτηκε να κοιτάξει βαθιά μέσα στην κοριτσιόστικη την ψυχή ; Οι καμαρωμένοι οι λογογράφοι μας, σκεδόν όλοι, μās παρουσιάζουνε τίς γυναίκες άν όχι τέρατα άπιστίας και άστασίας, γυναικοίτες όμως τρυφερές, αισθηματικές, ιδώνυμες. Δέ λέω, ή γυναικία καρδιά είναι αλήθεια τρυφερή και γλυκιά, ριά δέ θα πει αυτό πώς ή γυναίκα δέν έχει να προσφέρει στον άντρα τίποτ' άλλο από τά χάδια της. Έχω την ιδέα πώς ή γυναίκα κάνει τον άντρα γά πάει μπροστά ή να σταματήσει. Ξαίρω άντρες πού έγιναν δε, ή έγιναν, πού άνεβήκανε ψηλά, γιατί είχανε μιάν άξια γυναίκα νάν τους κεντρίξει την ψυχή, και ξαίρω άλλους πού μάραναν πρόωρα την όρμη τους, πού σταματήσανε στη μέση του δρόμου τους, γιατί έτσι το θέλησαν οι γυναίκες τους...

— Καλά, καλά... Δίκο-έχεις !... Σουφρής πέρα πέρα μαζί σου ! τον αντίκρινε ο Σουφρής, και ή

κώθηκε να φύγει, με την πεποίθηση ριζωμένη μέσα του πως η Ξανθίππη δεν έχει δικιο, πως διάστηκε να δώσει πράσινο στον άντρα της, που η τρέλα του εξακολουθεί και θα μένει ίσως για πάντα αγίαρρητη.

(Ακολουθεί)

ΜΠΡΟΥΣΣΟΣ

14

Ένα άλλο τυπογραφικό λάθος έδελοντικό που έκανε κρότο, αν και κρότο διαφορετικό από του Καλλικρατίδα, έγινε στην Άγγλία κατά τα 1880. Ένας ψηφιοδότης των «Καιρών» της Λόντρας είχε κάπως δυσανεμία με την εφημερίδα, και από πείσμα σε ένα λόγο του Χάρκοριτ, ύπουργού τότες, έχωσε μέσα: «Εδώ ο εντιμότερος κύριος παρενόθελε πως πολύ ύβρεγεται να άγκαλιώσει μια κοπέλα». Το πρωί, όταν άνακαλύφθηκε το πανούργημα, προσπάθησε ο εφημεριδογράφος να άποσύρει όλα τα φύλλα, μα ήταν άργά· μερικά είχαν κυκλοφορήσει, και η Λόντρα βούιζε(1). Τών φύλλον άφτών η άξια ένοσείται πέταξε στα ύψη, και δεν άμφιβάλλω σάσσονται ακόμα μερικά σε βιβλιοθήκες ως τα πιο πολιτικά τους κειμήλια. Άλλα το πιο φημισμένο λάθος έγινε σε μια έκδοση της άγγλικής Γραφής κατά τα χίλια έξακόσα τόσα. Στο δέκατο ένατο κεφάλαιο του Ματθαίου, όπου ο Ίησοῦς μνημονεύει τις έντολές, αντίς ο τυπογράφος να τυπώσει:

ού φονεύσεις
ού μοιχεύσεις
ού κλέψεις

ετύπωσε:

ού φονεύσεις
μοιχεύσεις
ού κλέψεις

Η έκδοση άφτη είναι η γνωστή ως η Γραφή του Μοιχού, και το αντίτυπο του Βρετανικού Μουσείου, μέσα σε γιάλινη θήκη, είναι άνοιχτό στην έγκληματική σελίδα.

Το πρωί, 23 του Σποριά, μου παρουσίασε ο άμαξάς μου τον άγωγάτη και το μουλάρι που εΐτανε να με πάνε στο Μπρουσσό και από κει ως στο Καρπενήσι. Του μουλαριού τη γνωριμιά θάν την κάνουμε κατόπι. Ο άγωγάτης μου Κώστας Παπαλουκάς είχε χρησιμοποιήσει ένα χρόνο άναχτορικάς τσολιός, γνή-

(1) Άφτό μου θυμίζει τί έγινε μια φορά μέσα στο γραφείο του «Figaro» στον καιρό του Ίδρυτή του. Ένας του χρονογράφος είχε ξεθυμάνει. Ένώ λοιπόν έγραφε, μπήκε ο Ίδρυτής και τότε ρώτησε πως και το χρονογράφημά του. «Ω, εΐπε ο χρονογράφος, το νομίζω πετυχημένο. Τόσο το καλύτερο, άπάντησε ο Ίδρυτής, γιατί θα είναι το στεγνό σου. Έκει άπάνιν άκολούθησε σκηνή, και χάοντας την ύπομνη ο Ίδρυτής πρόσθεσε «Γιά να σου δείξω πως κανείς δε σε διαβάσει πιά, βάλε στη μέση του άρθρου σου τη λέξη κ ο π ρ ι ε ς στον πιο εμφαντικό της τύπο, και σου στοιχηματίσω τόσα φράγκα πως κανείς στο Παρίσι δε θάν τη μυριστεί». Και πρρατηρεί ο Daudet, που δηγείται το περιστατικό, πως ποστίμησε ο χρονογράφος να μη στοιχηματίσει, γιατί, καθώς λέει ο Σαιξπήρος, η φρονιμάδα είναι το καλύτερο μέρος της κλιμαριάς. Το πείραμα μπόουσε να γίνει και με του: Άθηναίους χρονογράφους, έξαιρωδώντας ένοσείται τον άστέφανο Νιρβάνα, που στο είδος του είναι μεγαλοφυΐα. Πάντα λέω πως το τελευταίο χρονογράφημά του είναι και το καλύτερό του.

σιος βουνήσος Αϊτωλός από το Μπρουσσό, νέο παιδί ως είκοσιέξη χρονών, όχι έξαιρετικά κλοποδέσποτος, μα άρχοντοδώρητος, γλυκομίλητος, λεβεντόκορμος, ύποχρωετικός. Έναν άλλο άναχτορικάς τσολιό άπάντησα κατόπι στο γυρισμό με τη γυναίκα του — όμορφη κοπέλα και εκείνη — που η λεβεντιά του κι η όμορφιά θάμπωναν. Άπάντησα και τον άδερφό του, θυσιόκοπουλε ως δεκαέξη χρονών, κι άφτόνε ήδη κυταρισόκορμος με καλλονή έφάμλλη του άδερφού του. Άφτοι οί λεθέντες του βουνοῦ εΐτανε φημισμένοι και στους παλιούς καιρούς, και άξίζει να διαβάσει κανείς τα κεφ. 94 ως 98 του τρίτου βιβλίου του Θεοκυρίδη για να δει τί έπαθε ο Δημοστένης ο στρατηγός με τους Άθηναίους του όταν δοκίμασε να καταχτήσει τα χωριά τους. Σωστή πανοκλήρην, έπαθαν από τα χέρια τους και οί Γαλάτες κατόπι χάθηκαν τόσκι, ώστε άκόμα φαίνεται βρίσκονται κόκκαλά τους. Μα φιλοδόξησε η όμοσποντία τους, βυσιοντίας από τα βουνα της να κάνει έξωτερική πολιτική, και εκεί τα ζάβωσαν. Στόν καιρό του σηκωμού δεν έδειξαν δε: έπρεπε να περιμένεις από την κλιμαριά τους άφισαν την Άρβανιτιά να κατεβεί ως στο Μεσολόγγι, ενώ δπως κιλαιά των Γαλατών δεν έπρεπε ναν της είχε γλυτώσει ρουθούνι. Στο τέλος και προσκύνησαν.

Ο Παπαλουκάς είναι από τους λίγους άγωγάτες που ποτές τους με καλοκάρισαν, και από τούτους ο πιο καλύτερος γιατί κοντά στην άγαθοσύνη του τότε βρήκα έξυπνο και διασκεδαστικό παιδί. Οί περισσότεροι τους είναι άφιλότιμοι, πονηροί, και τζαναμπήτηδες. Ένός μια φορά, που με πήγε από τη Σπάρτη στο Μισορά και πίσω, το σαμάρι εΐτανε στραβόφτυστο, και το κάθισμα λοιπόν ύπεροβολικά κακόβολο. Στο γυρισμό τα μιλήσαμε να με πάει και ως στο Λιοντάρι το κατοπινό πρωί, μιας όλόκληρης μέρας δρόμο, μα με τη ρητή συμφωνία πως θάφερονε ένα άλλο σωστό σαμάρι. Πως όμως θα δικαιολογούσε ο Μωραΐτης τη φήμη του τόπου του; Παρουσιάστηκε με το ίδιο σαμάρι, που προσπαδούσε να μου το άποδείξει — και νομίζω είχε δικιο — πως το τέρι του δεν είχε ακόμα δει ο ντουλιάς. Τί να κάνεις; Έτα: δης διαζόμενα να προχωρήσω, άναγκάστηκα να πειστώ, με άποτέλεσμα να πελοπορήσω όλο πές το δρόμο.

Άλλο έπεισόδιο μούτυχε με έναν άγωγάτη στην Κρήτη. Έφοδισμένος με συστατικά από τον άελμνηστο (άληθινό άελμνηστο) Άλέξαντρο Βιζάντιο του Τριεστιού προς το Βενιζέλο, ταξίδεψα στην Κρήτη το φθινόπωρο του 1898, πριν ακόμα φύγουν οί Τούσκοι — έπιον εκεί όταν ο σκοπός τους άδιαιε το νησί, διωγμένος από το νάβαρχο Νόελ — και προχώρησα ως στην Κάντανο και από κει στο Παλιχώρι. Στο δρόμο καταλύσα στην Άγία Είρήνη, όπου με φιλοξένησε ένας λαμπρός άνθρωπος, ο Σοφοκλής Ριτάκης, και η γυναίκα του, όρζια άρχοντοδέσποινα σαν την Ήρα. Το πρωί, ενώ έπινα στο πεζούλι το γάλα μου, με πλησιάζει ο Πέτρος ο άγωγάτης, ένας πελώριος Κρητικός μα έτερόόκελος, και μου κάνει «Άν ο Σοφοκλής σου πει να πάμε πίσω στα Χανιά, όχι! να μη γυρίσουμε, παρά να λαλήσουμε όμπρός δπως συμφωνήσαμε ως στο Παλιχώρι». Σε λίγο ήρθε και ο Ριτάκης και μου έγγησε τί έτερε. «Του Πέτρου, μου έιπε, από το παραπάνου χωριό, όπου άναγκαστικά περνάει ο δρόμος σας, τού είχαν εμπιστευτεί ναν τους πουλήσει κίτω στα Χανιά ένα μουλάρι. Ο Πέτρος

τό πούλησε, μὰ κράτησε τὰ χρήματα. Τώρα τὸν πήρανε μυρουδιά, καὶ ὅλη τὴ νύχτα εἶχαμε τρεχάματα. Κατέβηκε ὁ ἀπαιτητὴς καὶ οἱ φίλοι του μὲ τοὺς γκράδες, καὶ ὅσα καὶ ἂν τοὺς εἶπα νὰ σεβαστοῦν τὸν ξένο, δὲν ἀλλάζονε· ἢ θὰ πλερώσει ὁ Πέτρος τώρα ἐφ' ἑσῆς ἢ θὰ πάρουν τὰ ὀλογὰ σου. Δὲ μένει παρὰ ἢ νὰ γυρίσεις πίσω ἢ νὰ διώσουμε τὸ πέρασμα τοῦ χωριοῦ· μὰ τότες θὰ ἀνοίξει ντουφεκίδι». Γιὰ νὰ μὴ μετακωθεῖ τὸ ταξίδι, γιατί ἀνυπομονοῦσα νὰ δῶ τὴν Κόντανο, περιήρημη τότες στὰ διπλωματικά του κόσμου, πρότεινα νὰ πλερώσω τὴν ἀξία τοῦ μουλαριοῦ, ἐνῶ μὲ ξόρκισε ὁ Πέτρος μὲ φωνὲς καὶ θρήνους νὰ μὴν πλερώσω, καὶ σφρονίζοντας τὸ περιστροφὸ τοῦ φοβέριζε πὺς θὰ θύσει καὶ ἀπολέσει. Ὅταν ἔπειτα περάσαμε τοῦ ἀπαιτητῆ τὸ χωριό, ψυχὴ δὲ φάνηκε στοὺς δρόμους του, θὲς ἄντρας θὲς γυναίκα θὲς παιδί. Βέβαια ἀπὸ ντροπὴ, γιατί ἤξερα πὺς ἀδικοῦσαν ἕναν ξένο, μὰ ἔντας κατάρτικοι ἀνθρώποι, ἔπρεπε ὀφελούμενοι τὴν ἐφικταρία νὰ πάρουν τὴν ἀξία τοῦ μουλαριοῦ, ὀλόκληρη περιουσία γιὰ δάφτους. Γιατί ἢ Κρήτη σὲ κείνη τὴν ἐποχὴ, τουλάχιστο στὸ Σέλινο, εἶταν τὸ πὸ φτωχὸ μέρος πὺς εἶδα στὴ ζωὴ μου. Ψωμί κριθαρένιο, πὺς κριθολεχτικὰ ἔπρεπε νὰν τὸ σπᾶς μὲ τὴν πέτρα καὶ νὰν τὸ μουσκέβεις καλά πρὶν τὸ φᾶς.

Παρουσίαζε τὸ ἐσωτερικὸ τῆς Κρήτης τότες καὶ μιὰν ἀλλόκοτη κοινωνικὴ κατάσταση. Τούρκους δὲν εἶχε, ὡστόσο ὅλοι οἱ ἄντρες εἶχανε μαχαίρι στὸ ζουναρι καὶ ὀπλοφοροῦσαν γκράδες. Οἱ γκράδες εἶχανε καταντήθει μέρος τῆς φορεσιᾶς τους. Κανεῖς δὲν ἐξομύτιζε ἀπὸ τὸ σπίτι του, μήτε γιὰ νὰ περάσει ἀντίκρου στοῦ γείτονα, δίχως τὸ γκρᾶ κρεμασμένο ἀπὸ τὸν ὦμο. Νόμοι, δικαστήρια, ἀστυνομία μήτε ἴχνος· γιὰ τοῦτο οἱ φίλοι πολὺν προσπάθησαν νὰ μὲ ἀποτρέψουν ἀπὸ τὴν περιόδου, μὰ ἐγὼ εἰμωνα ἀποφασισμένος. Τὶς διαφορὲς τοὺς ὁ κόσμος τὶς ἔλυε σύμφωνα μὲ τὰ ἔθιμα — πὺς τὸ κάτου κάτου εἶνα καὶ οἱ πὸ κλοπὴ νόμοι — μὰ συχνὰ δικιτητὴς ἔμπαινε καὶ ὁ γκράς. Τὴ νύχτα ἀκούγες ντουφεκιὰς δεξιά ἀριστερά, καὶ σπάνια πέρασα ἀπὸ χωριὸ χωρὶς νὰ μοῦ δηγηθοῦν κάποιο φάνο. Τότες ἔγραψα τὸ τετραστίχο :

Τούρκου ἐδῶ πόδι δὲ ζυγώνει,
γιατὶ τοῦ ντουφεκιοῦ ἢ ἀντάρα;
Ἄχ ἀδερφοῦ ἀδερφοῦ σκοτώνει,
ὃ τί κατάρρα !

Μιὰ τέττα κατάσταση στὰ ἄγρια νησιά Ἀροῦ τοῦ Μαλαίκου Ἀρχιελάγου (σελ. 336) περιγράφει ὁ μεγάλος φυσιοδίφης Ἀλφρέδος Wallace: «Ὁ ἀμόρφωτος ἀπὸς πληθυσμὸς ζεῖ χωρὶς σκιά ἀπὸ κινδύνηση. Μήτε ἀστυνομία μήτε δικαστήρια μήτε νομοί· ὡστόσο δὲν ἀλληλοσφάζονται, δὲν κοινοσέβονται νύχτα καὶ μέρα, δὲν κατακυλάνε στὴν ἀναρχία πὺς θὰ κερτερούσες ἀπὸ τέττα κατάσταση».

Παναγία μου, τί ὄραϊο ἐκεῖνο τὸ ταξίδι τῆς Κρήτης! Πολὺ ἤθελα νὰν τὸ δηγηθῶ, ἐπειδὴ ἔκανα πολλοὺς ἐκεῖ καὶ καλοὺς φίλους, μάλιστα τὸν Παναγιώτη Ριετάνη, τὸν ἀδερφοῦ τοῦ Σοφοκλή, πὺς ἀρματωμένος καὶ μὲ τὸ δημοφὸ μᾶδρο (2) κεφαλομάντιλό του

(2) Στὴν Κρήτη οἱ Χριστιανοὶ φοροῦσαν μᾶδρο κεφαλομάντιλο καὶ οἱ Μωαμεθανοὶ ἄσπρο. Κατὰ τὰ ἄλλα ἀπαράλλαχτοι. Φοροῦσαν καὶ οἱ Χριστιανοὶ ἄσπρο στὸ γάμο τους.

μὲ συνόδουσε σ' ὅλο τὸ Σέλινο, μήπως μὲ πειράξει κανεῖς. Μὰ τέττα δήγηση θὰ μᾶς ἀλλάγεθε πολὺ ἀπὸ τὸ θέμα μας. Διὸ λογικὸ ὅμως πρέπει νὰ πῶ γιὰ τὸν Κώστα Μάνο, τὸν θυμητῆ τοῦ ἡλίου πρὶν τὸ Ροσταν. πὺς στὰ 1913 ἔπεσε ἀπὸ τὸ ἀερόπλινο στὴ Σαλονίκη καὶ σκοτώθηκε.

Ὁ Μάνος στάθηκε πολικᾶρι καὶ καλὸς πατριώτης, καλὸς ὅσο ἄφινε πατριωτισμὸ τὸ ρωμέζιο φιλότιμο, κατὰ τοῦτο μίμζοντας τὸν καημένο τὸν Ἰωνία, πὺς ἀπὸ τέττα φιλότιμο ἐπρώτηκε ὡς στὸ νὰ γίνει σταθροῦ δέφρι πολιτικὸ μὲ ἀνθρώπους πὺς ξέρω πὺς καταρρονοῦσε. ἔτταν καὶ βαθιὰ σπουδασμένος ὁ Μάνος, μὰ μᾶλλον ἄκριτος καὶ παράφορος. Τὸ ἀκόλουθο ἀνέκδοτο δείχνει τὸ χαρακτήρα του. Στὴν Κρήτη τότες οἱ δικοὶ μας, ἂν καὶ πολεμοῦσαν τοὺς Τούρκους κα' ὅλη τὴν ἑθνοπατικὴ διπλωματία, εἶτανε ὡστόσο χωρισμένοι σὲ τρεῖς κομματά, ἕνα εἶδος ἐνωμένη ἀντιπολιτεψὴ μάλιστα σὲ τέσσερα, γιατί καὶ ὁ Μητροπολίτης Ξερός ἀποτελοῦσε ἕνα χωριστὸ μεταίχμιο κομμα, ὑπὲρ τῶν Τούρκων ὡς μητροπολίτης, ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ὡς χριστιανός. Μιᾶς φατρίας, τῶν πλαιῶν δηλαδὴ ἀγωνιστῶν τοῦ 1866, ἀρχηγὸς εἶταν ἕνας κολλόδουλος κολλοκῶς Ἀρχιμαντρίτης, ὁ Κελακίδης, ἄλλοτε ἀφιμέριος τοῦ Γεωσποῦ, περιήρημος μάγερας, μάγερας φαγητῶν καὶ μάγερας τῆς πολιτικῆς. Μιᾶς ἄλλης ὀπαδὸς εἶταν ὁ Μάνος. Ὁ Μάνος παρατρεχάμενός του ἀχώριστος εἶχε ἕνα κερταφόρο ἀγρίμι, πὺς τὸ λέγα Μενέλαο, χωρὶς οἱ πολλοὶ νὰ καταλαβαίνουνε γιατί, καὶ ἕνα Δημήτρη, ἕνα κλιμακῶρι πολὺ σφαντα χτερό ἀπὸ τοὺς Λακωνούς. Παρατρεχάμενός μὲ ἕνα πρῶι στὴν πλατεῖα τῶν Χανιῶν μὲ πληρίασε καὶ μοῦ λέει: «Ξέρεις τί μοῦ μίμησε ὁ Κελακίδης; Πὺς νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Κρήτη, ἐπειδὴ κάνω κακὸ παρὰ καλὸ. Θὰν τὸν βρῶ καὶ θὰν τὸν βρῶσω». «Θὰν τὸν βρῶσω καὶ ἐγὼ», προσέθεσε ὁ Δημήτρη. Ἐγὼ τὸν ἀπότερεφα λέγοντίς του πὺς «Ὁ κόσμος ἐδῶ εἶναι ἀπλοκῶς, κα' ἂν δοῦν ἔσένα, ἄνθρωπο τόσο μορφωμένο, νὰ θρῖξεις δημοσίως γέροντες καὶ ἱερωμένους, τὸ παραδειγμα σου θὰν τοὺς κάνει νὰ μὴ σέβονται τίποτα. Κλίνουν δὲ καὶ πρὸς τοῦτο ἦδη». Ἀφέσως συμφώνησε μαζί μου χωρὶς συζήτηση. Μὰ τὸ θροῦν παρατρεχάμενός μὲ πάλι στὴν πλατεῖα, ἔτρεξε καὶ μοῦ λέει «Ξέρεις; θρῖκα τὸν Κελακίδη καὶ τὸν ἔθρῖσα». «Τὸν ἔθρῖσα καὶ ἐγὼ» προσέθεσε ὁ Δημήτρη.

Τὸ Μάνο τὸν πρωτογνώρισκα ἀπῶν στοὺς Λακωνούς, ὅπου μὲ φιλοξένησε στὸ σπίτι τοῦ Δημήτρη. Ἐκεῖ ἐγκόλιό του εἶχε τὸ γερμανικὸ κείμενο τῆς Κριτικῆς τοῦ Κάντ, πὺς μὲ τὰ κοιτουσγερμανικά μου τῆς ἔρηξα μιὰ ματιὰ καὶ ἐγὼ χωρὶς νὰ θγάλλω τίποτα. Σὲ ἕνα περιήρητο πὺς κάναμε μαζί προσπάθησε ὁ Μάνος διεξοδικὰ νὰ μοῦ ξηγήσει τὴ θεωρία τῆς, ἀλλὰ μωταωπονοῦσε· ὅσο κιὰν ἀπαντοῦσα ναι ναι, ὅλη τὴν ὄρα συλλογιζόμουνα πὺς εἶτανε μερδεμένη μέσα στὸ νοῦ του. Ὅταν γύρισα στὸ Λίβεροπουλ, διάβασα ἐπιτηδες τὴν ἀνάλυση τοῦ Fraude μὲ τὸ συμπέρασμα πὺς καὶ ὁ Fraude ἀληθινὰ δὲν ἔθγαζε νόημα. Σὲ ἕνα τει λόγῳ ὁ Κεῖξερ, ὅταν κότεχε ἐλες τὶς τέχνης καὶ ὅλες τὶς ἐπιστῆμες, εἶπε πὺς ὁ μεγαλύτερος νοῦς ὡς τώρα τοῦ κόσμου στάθηκε ὁ Κάντ, μαζί μὲ τὸν Ἰησοῦ καὶ τὸ Λούθηρο· μὰ τάχα μιλοῦσε μὲ εὐλικρινεία ἢ παπαγάλλε τὴ γερμανικὴ κοινὴ γνώμη; Ὁ μόνος ἴσως πὺς μίλησε εὐλικρινὰ ἐλανὸ φιλόσοφος Herbert Spencer. Ἀγγάκι πὺς σὲ ἐνός φίλου

του κατέβυσε από τη βιβλιοθήκη την Κριτική και διάβασε ένα μέρος προσεχτικά έπειτα την ξανάβασε στην θέση της και δεν άνοιξε πιά Κάντ στη ζωή του. Ένα μέρος της Κριτικής, όπως είναι γωνιστό, μεταφράσαμε ο φίλος Μαζέτης και εγώ με σκοπό να δείξουμε (όπως και αποδείξαμε) πως η δημοτική μπορεί να αποδώσει και τα πιο βαθιά νοήματα, και ο Γερμανός κριτικός. Thumb ειδικός της νεο-ελληνικής, έγραψε πως στη μετάφρασή μας θγαίνει καλύτερα το νόημα, παρά στο πρωτότυπο. "Όμως αν με ρωτήσετε να σας το ξηγήσω, θα σας μολογήσω, παιδιά, πως δεν έχω ιδέα ξίστηρη. Μήτε είχα όταν μετάφραζέ-εκα να τη δουλιά μου μηχανικά. Μάλιστα τόσο τέλος άφθισα με τη σκοτεινάδα της, ώστε όταν κοιτάξαμε με το Μαζέτη στερνή φορά τη μετάφρασή μέσα στη βιβλιοθήκη της λέσχης του Λιβερπουλ και αποφασί-σασμε πως έλαβε την τελειωτική της μορφή, εγώ ση-κώθηκα, τίναξα το γερμανικό βιβλίο χάμου, και δί-νοντάς του μια βέβηλη κλωτσιά, το πέταξα ως στην άλλη άκρη της αίθουσας.

Μά με τον Κάντ ο λόγος μας κατάντησε πολύ λι-λάργα, και όρα να ξεταγυρισόμαστε στο μούλαρι.

(Συνέχεια)

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΖΩΗ ΜΟΥ

Σά μιιά σφά που από το φως διαβαίνει
γοργή, μωστηριώδιση, βουθή,
σά γελαστή ματιά που άπλογοέρενε
στα μάτια μας γλυκά για μιιά στιγμή.

Σά μαγικό τραγοίδι που άγροικιέται
μέσ στο βουθο σκοτάδι ξαφνικά,
κι άμέσως παύει, οβήνεται, σχορπύεται
κι άπλώνεται τραγικό σιγελιά.

Σάν καί τέτιο μοιάζει κ' ή ζωή μου,
ή λαμπερή ζωή μου ή παλιά,
που πλημμυρούσε μάγισ ή ψυχή μου,
σά δροσερό λουλούδι που μαδά !...

ΣΟΦΙΑ ΛΑΖΟΠ. ΜΩΡΕΣ

ΣΑΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θυμήθηκα κι άπόψε μιιά βραδιά,
πως έμοιαζε με τούτη !
"Ίδιο φεγγάρι, γλόκα, σιγαλιά,
και καί γδοούποι...

Της θήμησης τ'άγέρι τ' άπλά,
πως μ' έφερε σμά σοι,
σάν τό ξερό τό φύλλο τό χλομό,
στά γόνατά σου...

"Άκουσε την καρδιά μου μυστικά,
όπου σου κραίνει,
μέσ στη γαλήνια άπόψε τη βραδιά,
που άργοδιαδάνει...

ΙΡΜΑ ΣΕΡΦΗ

ΕΝΑ ΠΡΑΜΑ ΣΠΟΥΔΑΙΟ

Αημοσιεύουμε, όπως τό τάξαμε στο περσομέ-νο φύλλο, τό άρθρο που μās είχε στείλει στις 15)28 του περσομένου Απρίλη από τό Παρίσι ο Ψυχάρης. Τό άρθρο του τριήμερου Δυσκόλου μας τό χρητήσαμε ίσασμε τώρα αδημοσίευστο με την έλπίδα πως, περνώντας ο δίσιος ίσως θιαός του, θα μās παράγγελε σήμερ' αύριο να μην τό τυπώσουμε. "Υστερα όμως από τη «λήλωση» του που δημοσιεύτηκε στον άριθμ. 739 του «Νουμά» και άρθρο του που δημοσιεύτηκε στην «Πατρι-δα» της 1 Ιουλίου, τό παλαιότο άρθρο του Δυ-σκόλου μας δεν μπορούσε πιά να μένει αδημοσί-ευτο.

"Έρχομαι να πώ σήμερα στον άγαπημένο μου τό Νουμά, και που είναι κάμποσο σπουδαίο.

Τις προάλλες ένας φίλος μου ανέθηκε πίτηδες στο γραφείο μου της Γερουσίας, για να μου δείξη τον άριθμό 723 του Νουμά, με μιάν άνταπόκριση, που πολλ' άδικα δεν την είχα προσέξει, από τό Μόναχο της Βαβαρίας.

— «Κοίταξε, μου γένεφει, άγτά είναι γραμματα φι-λολογικά, σταμένα τάχα με τό σκοπό να μάθουνε στο έλληνικό τό δημοσιο τη φιλολογική την κίνηση της Γερμανίας, και χωρίς μέτρο κανένα, χωρίς να τού βάλλη κανείς χαλινάρι, ο άνταποκριτής δεν κάνει λό-γο παρά για την πολιτική. Αάβησε να πειστή».

Διάβασα.

Καί τόντις στην άρχη του άρθρου γράφει κάποιος Alex. Steinmetz— έπειδή έτσι βάζει τόνόμα του με στοιχεία λατινικά, μη λάχη και τον πάρη κανέναν για Ρωμό— γράφει λοιπόν ο Alex. Steinmetz τ'αυ-λουθα:

— «Οί Σαηλόκοι του Παρισίου θγαίνανε τό φερ-μάν τους. Ο γερμανικός λαός καταδικάστηκε να δουλέψει 42 χρόνια για την άνταντική κεραιζωοκρα-τία, και κτλ. κτλ., γιατί έχει κάμποσα τέτοια.

Τό να τα λέη άγτά ένας Alex. Steinmetz δεν άπορώ διόλου. Θαάπορούσε να μην τάλεγε. Οί Γερ-μανοί πρόθυμοι, όλοπρόθυμοι, ψηχοσχοροθύμιοι, ο-πως άποδείξανε στον πόλεμο, να σκοτώνοννε, να φο-νέβουνε, να ληματούνε, να πυροπολούνε, να κλέβουνε ο τι δύνεσαι να φανταστής; να γουρουντίζουνε σε καταστήματα έμπορικά ή βιομηχανικά, ναράζουνε για να τα πάνε στον τόπο τους κάθε είδος έργαλεία, μηχανές, να παίρνοννε τα κατάστιχα όπου καταγορα-μένη θρίσεται ή ξένη πελατεία, να τυφκίζουνε γι-νόντες, γέροντες, ως και τραυματίες, να ρημάζουνε χι-ορές, χωριά, χωριάκια, τόσο τελειωτικά, τόσο μεθοδι-κά που θούκα ψωμί να μην έβρη ένα παιδάκι, αν εί-ναι κ' ένα χόρτο, ένν χορταράκι να μασήση, την πεί-νν του να γέλαση.

"Άμα όμως τό ζήτημα γι' άποζημίωση, ξεφευρό-νει στη μέση ο Σαηλόκος.

Κ' έχουνε την άναίδεια, έχουνε την τόλμη να λέ-νε πως είναι ή άποζημίωση για την άνταντική κερ-φαλοκρατία. Φτωχοκρατία μās την κάμανε τη Γαλλία μες δληνε και μιλούνε για κεφαλαίους ! Δυό χεμάνες άλάκρους, δυό άλάκρεα καλοκαίρια, έ-δώ, στο Παρίσι, μās ρίχανε μπόμετες οι άσυνείδητοι νύχτα μέρα. Δεν είδα να γυρέδανε τότες κεφάλια.

Τὰ κεφάλια μας θέλω — ἂν καὶ δὲν τοὺς πέτυχε ὁ λογαριασμός. Ὡστε μιὰ φράση τοῦ Alex. Steinmetz θὰ θῆγῃ πολὺ σιωπῇ, ὅταν τὴν ἀναπαροχηθῆς «Ὁ τάφος, ἀποφράζει ἡ ἀνταποκρίσις τοῦ Μονάρχου τῆς Βαβυλῶν, ὁ τάφος τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Αἰθιοπίας, τῆς κεντρικῆς Ἑβρώπης, θὰ εἶναι καὶ ὁ τάφος ὅλης τῆς Ἑβρώπης».

Ὁ τάφος ὅλης τῆς Ἑβρώπης, ἔτσι μᾶς διδάσκου- νε τὰ πράγματα, ὁ θάνατος τοῦ κόσμου θὰ εἶτανε μιὰ Γερμανία νικήτρια.

Βέβαια πῶς ἀπὸ τὸ Μόναχο τῆς Βαβυλῶν τὰ βλέ- πει κανεὶς ἄλλως. Καὶ παρῶντο δὲ μοῦ φαίνεται δι- ὄλου, καὶ διόλου, μὲ τέτοιο μάτι νὰ τὰ βλέπῃ ἕνας Γερ- μανός. Αὐποῦμαι μόνον καὶ μόνον πῶς μπήκανε ἀφῆτὰ στὸν ἀκριβό μου τὸ Ν ο υ μ ᾶ .

Αὐποῦμαι καὶ γιὰ κάποια ἄλλη φράση τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνταποκριτοῦ.

Στὴν ἑρ. 728 μᾶς μιλά γιὰ τὴ «μεγάλη ἠθική δι- νωπή» τοῦ Μπολσεβικισμοῦ, γιὰ τοὺς τίμιους Μπολσεβίκους.

Καὶ γιὰ τοῦτο πᾶλε δὲν ἀπορῶ. Δὲν ἀπορῶ νὰ εἶ- ναι τὸ ἀληθινὸ συμφέρον τῆς Γερμανίας νὰ σπρώχνῃ λοιπὸν καὶ λαϊκούς στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ μπολσεβικισμοῦ — πῶς εἶναι χαμὸς καὶ ἀτιμία μονάχη — ἐνῶ ἡ ἐγγύ- νειά της βασίζεται γερὰ στὸν κχιζερισμό της μ' ὅλα της τὰ ψευδοδημοκρατικά. Ἐπειτα, βλέπετε, μὲ τοὺς μπολσεβίκους τὰ φορτώνεις ὅλα στὸ σβέρκο τῆς κε- φαιλοκρατίας καὶ ἡ Γερμανία θγαίνει ἄσπρο περιστέ- ρι, σὰ νὰ μὴν ἔκαμε πιά τίποτα κακὸ.

Πᾶλε ὅπως αὐποῦμαι πῶς δημοσιόφραξε στὸ «Νου- μά» τέτοιος ἔλεος τοῦ ἀρχαίου, τοῦ ἀιματοθήρωμου τοῦ μπολσεβικισμοῦ, γιατί ὡς ἐκεῖ, ὡς τέτοια φούρια δὲν πῆγε ἴσως μὲ τῶρα ὁ Ν ο υ μ ᾶ ὁ ἴδιος.

Ἀλήθεια πῶς ἀφῆτὰ πιά εἶναι δουλειὰ τοῦ Ν ο υ μ ᾶ καὶ τῆς Ἀθῆνας, ἔχει δικαίωμά μου. Τὴν ὥρα ὅπου στὴν Ἑβρώπη, αἰγοῦρα τοὺς ἀγρίους στὴ Γαλλία, ὁ σοσιαλισμὸς ἔπαυσε νὰ εἶναι τῆς μόδας, σιωστὸ νὰ λο- λαίνονται γιὰ τὸ σοσιαλισμὸ οἱ πινεμένοι μας Ἀθη- ναῖοι, Γιαννιοὶ καὶ λοιποὶ, Φυσικὸ νὰ λαλοῦντο καὶ γιὰ τὴ Γερμανία. Εἶναι κριτικὸ τέτοιο λόγισμα — καὶ κάμποσος καιρὸς πῶς τὸ φρονάζω, ἀπὸ τὰ 1901, στὸ Ρ ο μ μ ε ἰ ῆ ς ο Θ ἔ α τ ρ ο . Ἡ Γερμανία, ἡ φι- λολογία, ἡ φιλοσοφία τῆς Γερμανίας, σπῶτασε τὸν ἥ- λιο τοῦ νοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ. Ἡ γερμανολατρεία ἔβλαψε φοβερά, ἡ γερμανολατρεία μέρα τὴ μέρα πολεμῆ νὰ καταστρέφῃ τὴν Ἑλλάδα στὴν κοινὴ γνώμη τῆς Ἑ- βρώπης, ὅχι τῆς Ἑβρώπης τοῦ Alex. Steinmetz παρὰ τῆς Ἑβρώπης πῶς καὶ λογαριάζει. Δὲν εἶναι μονάχη τυφλὰ, δὲν εἶναι μονάχη κακούργημα ἡ γερ- μανολατρεία — ἕνα κακούργημα μπορεῖ νὰ πομείνῃ καὶ ἀτιμώρητο ἡ γερμανολατρεία εἶναι κατὰ χερστέ- ρο, εἶναι ἀνοησία — καὶ ἀτιμώρητη ἀνοησία δὲν πι- στέω νὰ ὑπάρχῃ. Μπορεῖ νὰ τὸ διαῖε καὶ τοῦτο σὲ λίγο.

Τότε ἴσως ξαναπιάσουμε τὴ σημερινή μας τὴν κου- βέντα. Γιὰ τὴν ὥρα πρέπει νὰ σταματήσουμε. Σοῦ τὸ γράφω μὲ τὰ κλάματα τῆς καρδιᾶς μου, σὰν παλιός, σὰν πιστὸς φίλος καὶ συνεργάτης πῶς εἶμαι τοῦ Ν ο υ μ ᾶ . Γνωστὰ εἶναι, θαρρῶ, τὰ πιστήματά μου, γνω- στὸς οἱ δυστυχίες μου, γνωστὰ τὰ φρονήματά μου, ὅ- πως καὶ ἡ θέση μου γνωστὴ τῶν ἀδυνάτων τὸ ἀδύνα- το νὰ ξεκαλοῦθῶ νὰ γράφω σὲ μιὰ φημερίδα ὅπου ξ- νας Γερμανός θγαίνει ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ μᾶς βολ-

ση Σαρλόκου — ἐπειδὴ τὴ δίκαια τὴν ἀποζημίωση τὴν ἀπαιτοῦμε ὅλοι μας ἐδῶ — καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριὰ ὁ ἴδιος ὁ Γερμανός μιλά γιὰ τοὺς τίμιους μπολσεβίκους. Ταῖρι ταῖρι δὲ χωροῦνε οἱ δύο μας ἐ- πογραφές.

Φιλοξένησε τώρα τηλεγραφεῖα ὁ Ν ο υ μ ᾶ ὅσον μου ροιάνει, Γλήγορα θὰ τελειώσῃ. Μαζὶ του τελειώνω καὶ γιὰ τὴν κοινὴ μας τὴ δουλειὰ. Ἡ θλίψη μου ἀπέ- ραντη μ' ὅλη μου τὴν ἀγάπη στὸν Ταγκόπουλο, στοὺς ἐκδοτὰς, στοὺς ἀναγνώστες μας, πρέπει νὰ πῶσω καὶ ἔρῃ συνεργασία μὲ τὸ Ν ο υ μ ᾶ .

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

9

Στὰ χεῖρες σου τὴν ἄψου, τὴ δύστυχη καρδιά μου, Νὰν τὴ φιλάς καὶ πάντα σου, καλή, νὰ μὲ θυμάσαι. Θέ νὰ σοῦ λείπει τοὺς πόνοὺς μου, θὰ δίνει τὰ φιλά μου, Καὶ ξάγρυπνη θὰ στέκεται κοντὰ σου σὰν κοιμάσαι...

Εἶναι δειλὴ, παθητικὴ καρδιά, πῶς νὰ γαγάησῃ, Ζαίρει στὸν κόσμον Ἐσέανε μονάχη νὰ λατρεύῃ. Πρόσεξε μὲς στὰ χεῖρα σου μιὰ μέρα μὴ ραγίσῃ. Καὶ, σὰν καρδιὲς πάγαθησαν, τὸ θάνατο γερνῇ...

10

Δὲν ξαίρω ἂν εἶναι πιδμορφὸ τοῦ κήπου μας τὸ ῥόδο, Ἀφ' τὸ ξανθὸ κεφάλι σου πῶς μ' ἔχει ξεροκρατῆ. Ζαίρω πῶς σὲ συνάντησα στῆς Μοίρας μου τὸ δρόμο. Καὶ τὴν καρδιά μου χτήμα σου μένεις τὴν ἔχεις κάνει.

Πέρασα μέρες χαρωπὲς στὸν ἥλιο τῶν ματιῶν σου, Καὶ μέρες πῶς μὲ κάνανε φοιχτὰ γιὰ νὰ πονέσω... Καὶ φεύγοντας, ξανάχομαι στὸν κήπο τῶ χυδιῶν σου, Στὰ μάτια σου, πῶς χύναν φῶς, σὰ νκιναγὸς νὰ πείσω...

11

Μοδπιν πῶς θρίσκεσαι ἀρρωστη καὶ ναμί ἐγὼ μι- (κριὰ σου...)

8 Τῆς ἀγωνίας νὰ μετρῶ μονάχος μου τὸ χρόνο. Τὰ δάκρυα σου θὲ νὰ κυλοῦν στὰ ὄχρα τὰ μάγουλά σου.

“Ὅταν, καλή, θὰ σκέφτεσαι καὶ τὸ δικό μου πόνον...”

“Ἀφησε ἔμένα νὰ πονῶ... Συνήθισα στὴ λύπη... Καὶ μόνο, ἂ θέλεις, στείλε με, καλὴ μὲ δύο φιλά: Ἄγες βολέττες ἀπ' αὐτὲς ποῦχεις στὸ παρῆρη. Νὰ μοῦ θυμῶν τὰ μιλάδα σου καὶ ὀλόγλυκα ματάκια.”

12

Καλὴ μου ἀγάπη, τυφροὴ καρδιά, μυρολασμένη. Ἐνα σου γέλιο χαρωπὸ μιὰν εὐτυχία σκορπᾷ. Κ, ἕνα σου δάκρυ πῶς κυλᾷ, σὰν εἶσαι λυπημένη. Τὸ λούλουδο τῆς εὐτυχίας, μοῦ φαίνεται, μὲδᾷ...

13

Μὴ σὲ δειλιάσει τίποτα νάρθει πῶς σὲ πονῶ... —“Ὁξω ἄς σφυρίζουν ἀνεμοὶ καὶ ἄς πέφτει καὶ ἡ βρο- (χὴ)...”

Ἐλα καλὴ τὸ λούλουδο, πῶς χρόνια τάνασαίνα, Κάπιας καρδιᾶς πάγαθησε, νὰ κόψουμε μαζί...

Χίτο:

ΑΝΤΡΕΑΣ ΔΟΪ ΖΟΪ

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

ΑΘΑΝ. Γ. ΚΥΡΙΑΣΗ

«ΣΤΙΓΜΕΣ ΠΟΥ ΖΩ...»

•Κι αν δεν πονέσεις, μην πεις θα τραγουδήσεις.
Ρυθμοί και τέχνες δεν είναι το τραγούδι.
•Η φλόγα είναι, που μέσα του θα κλείσεις
κάποιες ψυχούλας...»

Σ' αυτό το ποιητικό αξίωμα κλείνεται και ο χαρκτηρισμός της τέχνης του. Η τελευταία συλλογή του κ. Κυριαση «Στιγμές που ζώ» είναι ή ψυχική του φλόγα ελάσσει μεταδομένη στους στίχους του. Λιστά, απλά, ήρεμα μιά ξεδιπλώνει την ψυχή του, που προσφέρειται θυσία απάνω στο θωμό του αιώνιου Πόνου. Ο κ. Κυριασης δέ θγαίνει όξω από τα συναισθηματά του. Δεν είναι αντικειμενικός, περιγραφικός. Όλα γύρω του, τó φώς της αυγούλας, της δύσης τó ξεμύχισμα, τού νερού τó κελάρωμα, δέν τονέ φέρνουνε σέ έκσταση μπροστά στη φύση. Τού θυμίζουνε μοναχά τόν πόνο του, και κάνουνε την ψυχή του συνειδητότερα να θιθίζεται στη μελαχολική της εγκαρτέρηση. Ύποκειμενικότερη μά και μαζί ψυχικότερη συλλογή, σπάνια ξεφύλλισα. Ένωσα τ' ολοκληρωτικό φρανέρωμα και ξεδίπλωμα μιάς ψυχής και δοκίμασά τή διανοητική συγκίνηση από τó αληθινό άγγιγμα ενός βαθιού πόνου, εκδηλωμένου όμως με τόση ήρεμιά και εγκαρτέρηση και με τόσο συγκρατημένο συμπληπικώτατο παράπονο.

«Η θλίψη μου καθώς τó κελάρισσι,
βουθό που ζει και πένθιμο απομένει...»

Γιατί, αλήθεια, τó κύριο μοτίβο της συλλογής είναι ό πόνος. Είναι ό κορμός, απ' όπου ξεπετιούνται τά διάφορα παραλλάδια μιάς ζωής, που την όργωσε βαθιά ή λήπη και που δοκίμασε όλο τó μάταιο της ζωής :

«Μάταιο λογιάζω της ζωής τόν κόπον,
που την καρδιά τ' ανθρώπου την ξεσάξει...»

Ό άνθρωπος που αιστάνθηκε βαθειά την αλήθεια της ζωής, αφού την κινήγησε παντού, στην άφροντιστη ήδονή και στις χίμαιρες τού όνειρου, ξαίρει πώς ή βαθύτερή της ουσία βρίσκεται στο μάταιο κάθε προσπάθειας. Από την τέτια αληθινή αντίληψη έρχεται ύστερα ή άσηλή άδιαφορία για κάθε πρόσκαιρο, ή άπορητήρη, ή μελαχολία :

«Κ' είπα: Ματάκια μου, όσο κι α χαρήτε,
να πάντα ή χαρά σας λιγοστή.
Βρέγεται ό πόθος από μια κλωστή.

Και κόβεται... Και πάει.Κι άγάλι κλείτε.
Και μά την ώρα έτούτη, άλλη χαρά σας,
δέν ξαίρω, από μια δύση στα νερά σας».

Έτσι ό πόνος περνάει ως ή συνεχτική γραμμή δλης της συλλογής. Είναι ίσως τó σπουδαιότερο έσωτερο χαρακτηριστικό της νεοελληνικής μας ποίησης, που βαστάει από τόν καιρό τών δημοτικών μας τραγουδιών, αυτή ή μελαχολική τάση. Όμως στα τελευταία έχει γίνει κάποια κατάχρηση της τέτιας εκδήλω-

σης από ποιητές, που ή ψυχική τους διάθεση είναι όλοτελα διαφορετική. Ίσως από μίμηση ξένων πρότυπων, καθώς κι από την αντίληψη πώς ό ποιητής πρέπει να είναι ό αιώνιος μάρτυρας της ζωής, ακούσαμε παράτονος κρυγές πόνου, άποδομένες σέ στίχους ψεύτικους, και βλέπαμε παθησόμενες ποιητικές εκδηλώσεις, που φέρνανε άηδία αντίς συγκίνηση. Γι' αυτό με ύποπτο μάτι πάντα βλέπω τέτια τραγούδια και με δυσπιστία για την ειλικρίνειά τους τά διαβάζω. Έδ-τυχώς όμως, στόν κ. Κυριαση δέ συμβαίνει καθόλου αυτό. Απ' όλη του τη συλλογή θγαίνει ένν ήρεμο πο-νετικό παράπονο, που δέν είναι καθόλου θεατρικό, όπως και καθόλου κουραστικό. Νιώθει την ψυχή να λιώνει ελάσσει μέσα στο στενό της ζωικό περιβάλλο, τόσο ανθρώπινα και τόσο υποβλητικά, που δέν μπορείς ναρνηθείς καθόλου την ειλικρίνειά της θυσίας. Και είναι άκριβώς ή ειλικρίνειά αυτή που ξεπηδά από κάθε στίχο, αφού, όπως μαρτυρά κι ό ίδιος ό ποιητής, τά τραγούδια του «δέν είτανε γι' άλλου» παρά μόνο για τόν έαυτό του.

Και πόσο απλά, συγκρατημένα, ξεκύνεται ό πόνος αυτός ! Είναι κάτι που μ' άρέσει πολύ στόν κ. Κυριαση και που τόν ξεχωρίζει άνάμεσα σέ πολλούς που έ-νουνε ψυχική όμοιογένεια μαζί του, αυτά τά σιγαλιά του ποιητικά δάκρια.

«Κι ό στίχος μου, καθώς τó πρώο κ' ή
στήν άκρη τού γυαλού...»

Δίχως θεατροισμούς, δίχως ύστερικές φωνές, άφίνει την ψυχή του ήρεμα, πρώα να εκδηλωθεί σέ στίχους, κάποτε αληθινά άρμονικούς. Δέ θυμώνει, δέν έναντιώνεται στη Μοίρα του, και υποτάσσεται με την έγκαρ-τέρηση τού πεσομιστή φιλόσοφου στο ριζικό του :

«Η θλίψη μου...
Και δέ μιλάει και δέν παραπονιέται,
Με τó βαρύ άφογκράζεται μωράκι
τή Μοίρα, που στόν ίσσιο της χτυπιέται».

Κάποτε, σπανιώτατα όμως, ή εγκαρτερόσή του λιγοψικά. Είναι οι φυσικές στιγμές της επανάστασης σέ κάθε ψυχή :

«Μιά δίψα όλο με κείει να βλαστημήσω,
Μιά δίψα όλο για αίμα, σαν τ' άγριόμ».

Όμως ή παρηγοριά τών πνευματικών ανθρώπων δι-θρίσεται στούς θυμούς ενάντια στη σκληρή τους μοίρα. Κάθε άλλο. Γι' αυτούς ή μεγάλη παρηγορή-τρα στα ζωικά τους βάσανα είναι ή μάγισσα ή Τέ-χνη. Είναι ή θρησφή τους, ή έμπνευσή τους, ή παρηγο-ριά τους, τó είναι τους. Τρέχουνε σ' αυτήν κάθε που οι λύπες τους πνίγουνε, και ή ψυχή τους ποθει τά πλατειά πετάματα και τούς γαλανούς αιδέρες, ίσχυε την εύφρετική άπολύτρωση :

«Ζωή μικρή, χαμένη, δέ σ' άγγίζω...
Για κάποιαν άλλη χώρα ξεκινά...»

Κόσμε τού όνειρου, κι α δέ σ' άντικρύζω,
μά δ νοūs μου, όλο κοντά σου, σκλάβος μένει,
με την ψυχή μου στο άπειρο άραγμένο».

Απάνου από τó «αλήθος» ύψώνεται ή «μονάδα» — ό ποιητής, όπως κι άπάνου από τις κόνονικίες της κα-

κῆς ζωῆς ὑψώνεται ἡ ποιητικὴ δημιουργία, ἡ λυρω-
τικὴ, ἡ θεϊκὴ :

«Δημιουργός. Καὶ θὰ παλαίωσιν.
Πατέρας μου εἶσαι, οὐρανέ...»

Κι ἀνάξιες γύρω μου σειρήνες,
οἱ γίλιες τῆς ζωῆς φωνές...»

Ἡ «ἐρεθὴς μανία», ἡ προσήλωσις στὴ θεία Τέχνη, δὲν
εἶναι ἀδιάκοπη. Ὁ ποιητὴς, πρῶτ' ἀπ' ὅλα, εἶναι ἀν-
θρώπος, καὶ εἶναι τάνθρωπότητά του ποὺ ὑποφέρει. Εἶ-
ναι φυσικὸ νὰ στρέφεται καὶ στάνθρωπινα, ζητώντας
καὶ σ' αὐτὰ τὴν παρηγοριά. Καὶ γι' αὐτὸ συχνὰ βλέ-
πομε τὸν κ. Κυριαζῆ νοσταλγικὰ νὰ θυμᾶται τὴν
παλιὰ του ζωὴ, τὰ παιδικὰ του χρόνια, τὰ φρόντισμα,
τὸ μητρικὸ του χωριό, τὸ πατρικὸ του σπίτι. Ἡ ἀντί-
θεση τοῦ σήμερον, ποὺ

ἐπὶ ζωῆ μου ἄλλος τὴν ὀρίζει.
Παιδιά, γυναῖκα, σπίτι, μιὰ σκλαβιά...»

τὸν κάνει μὲ τραγεοδότη νὰ γυρνᾷ στὰ πρόσωτα του
χρόνια, τὰ ξένοιαστα, ποὺ εἶναι δίχως ἔργονες, δίχως
καημούς. Ἡ θύμωσις τῶν γονίων καὶ τῶν ἀγαπημέ-
νων παιδικῶν χρόνων, μέσα στὰ θύσανά μας, πῶς
μᾶς δίνει τὴν πρόσκλησις ἰήθη! Ἡ οὐρανοκαταρραμένη
ποιητικὴ ψυχὴ πῶς συγκινεῖται στὸ ἀγαπημένον ὄρα-
μα!...

«Ἐνα χωριό μακριὰ κ' ἕνα βουνό.
κ' ἕνα σπίτι μὲς στὸ περιδῶλι.
Παρηγοριά στίς ὥρες ποὺ πονῶ.
Τῆς σκέψης μου παρθένο ἀραξοβόλι.»

Κ' εἶναι πολλὰ τὰ τέταρτα τραγεοδία (34, 35, 61 κλπ.).
Ὁ κ. Κυριαζῆς, φέβρα καὶ αὐτὸς Μεσολογγίτικη, στὰ
τελευταῖα του τραγεοδία, σὲ στίχους ἀδρούς, θυμᾶται
τὴ νεανικὴ ζωὴ ποὺ πέρασε κοντὰ στὸ γλιωτραγου-
δημένο Μεσολογγίτικο ἀκροθαλάσσι, τὸ ἱστορισμένο
ἀπὸ ἕναν Παλαμά καὶ κίπωσ, τελευταῖα, ἀπὸ τὸ Με-
λλοκίσιον. Γέννα ἠρώδων, ὅπως καὶ γέννα ποιητῶν. Φε-
λές ἠρωϊκῆς, ζωντανές, δίνουνε παιδιά δημιουργικὰ.
«Ὅπως οἱ ἐποχές, τὸ ἴδιο κ' οἱ πατρίδες, τὸ ἴδιο καὶ
οἱ φιλίες. Κ' ἡ θύμωσις τῆς λιανοθάλασσης φέρνει καὶ
στὸν κ. Κυριαζῆ στίχους ἰσχυροὺς καὶ ζωῆς σὰν καὶ αὐ-
τοῦς :

«ὦ! λιανοκοιμητήματα μὲς στ' ἀρροχαιλάκια
τῆς ἀκροθαλάσσης.
Ὅπως ὄμοιαζαν τῆς θάλασσης τὰ γαλιανὰ ματιάκια.
Καρποὶ τῆς κερρασίας
Ἔβγαζε καὶ τὰ γέλι οὐν... Σὰν πυρωμένη βούλα
νὰ γράφει τὰ φίλια.
Κεφάλι τῆς λιανοθάλασσης, Μεσολογγιτοπούλα,
ποῦχεῖς τὴ μάχη ἐλιά...»

Ὅρθα γράφτηκε πῶς ὁ πόνος ἐξαυλῶνει τὴν ψυ-
χὴ, καὶ εἶναι σελίδες ὑπέροχης ἀλήθειας τὸ «Ντὲ
Προφόντις» τοῦ μεγάλου νεοεστὲρ Οὐάιλντ, τὸ γραμ-
μένο σὲ στιγμὲς βαθῆς ψυχικῆς θλίψης. Εἶναι τὸ
πουργατόριο, ἀπ' ὅπου βγαίνει ὁ ἄνθρωπος ἀλα-
φρωμένος καὶ ἀπαλλαγμένος ἀπὸ τὶς ἐσωτερικὰς του ἀ-
σκήμιες. Ἡ ψυχὴ περνᾷ ἀπὸ τὴν «καθαρήν ὁδο»
γὰρ, ἀπ' ὅπου βγαίνει καθαρὴ, ἀλήθ, πρωτόγονη,

«ἔνθα δόλος δὲν ὑπάρχει». Ἔτσι καὶ στὸν κ. Κυρια-
ζῆ ὁ πόνος τοῦ ὁ βαθῆς τοῦ ἀπαλύνει, τοῦ ἱλαρώνει
τὴν ψυχὴ, τοῦ ἀφαίρει τὸ πῶσον τῆς ἀνθρώπινης κα-
κίας ποὺ καθέναν ἔχει μέσα του. Ἡ καρδιά του γίνε-
ται τὸ μαγικὸ περιδῶλι, ὅπου φυτρώνουνε μόνο λεύ-
κονα συμπαθείας, συμπόνιας, ἀγάπης. Ὁ πόνος, ποὺ
πέρασε βαρὺς ἀπάνω του, ἔχει κάψει τὰ φαρμακερὰ.
τὰ κακὰ τέτα. Τώρα ἐξιδανικευμένη ἡ ψυχὴ του, ἔχει
τόσο μόνο γιὰ τὴν ἀγάπην :

«Δὲν ξαίρω ἀπ' τὴν ἀγάπην καὶ ἄλλο πρῶτα
μὲ τὴ μικρὴ καρδιά μου νὰ ταυρίζεται...»

Ἡ συμπόνια τοῦ ξεχύνεται παντοῦ. Στίς δυστυχί-
σμένες γυναῖκες, ποὺ τίς δένει τῆς ἀτιμίας τὸ κῆ-
μα. Κ' εἶναι φυσικὸ, ἡ πηγὴ αὐτῆ τῆς ἀγάπης ποὺ ἔχει
μέσα του, νὰ τοῦ φέρνει τὸν ἀποτροπιασμό, τὴν ἀν-
δία τοῦ πολέμου :

«Τὸ κοράκι γεύεται
μοναχὰ τὴ νύκτα.
Τραγικὸ ἀναγέλασμα
τῆς ζωῆς, ὁ φρέσκος !

---Νικητὴ, ἀπ' τὰ χέρια σου
αἷματα σταλαῖζουν.
---Τοῦ ἔχτροῦ μου ! --- Ἀλλήμονο !
φρέματα σοῦ λένε.
Τὴν ἀγάπην σκότωσες,
τρισεκαταραμένε !»

Ξαίροντας ὅλη τὴ φρέσκην τῶν πολέμων, καθὼς καὶ ὁ
λη τὴν τραγικὴν εἰρωνίαν τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν :

«Κοῦμα στὸ αἷμα ποῦτρεξε
στοὺς κάμπους τοῦ πολέμου.
Τὰ ρόδα ποὺ σὲ πλάινεψαν
δὲν ἀνθισαν, καλέ μου.

Τὸ πανηγύρι μοναχὰ
γιορτάσαν γύρω οἱ γύπες...»

ὁ ποιητὴς ζητεῖ τὴν εἰρήνην, ποθεῖ τὸ εἰρηρικὸν ἔν-
θουσιασμα τῆς ζωῆς, δίχως τὰ αἱματηρὰ μίσση :

«Μ' ἔπνιξεν ἡ βοὴ τοῦ πλήθους
καὶ τῶν παθῶν ὁ ἀλλελαγμός.
Ἐλιά, ποὺ γενεύεις, τῆς Εἰρήνης
πές μου ποῦ στέκεται ὁ βωμὸς;»

Εἶναι ὁ εἰρημιστὴς ὁ διανοούμενος, ποὺ θέλει τὸ πλά-
τεμα, τὸ ρήξιμο τῶν συνόρων, τὴν καλύτερη διζμόρ-
φωση τῆς ἀνθρωπότητος, στηριγμένος πιά ὄχι ἐπὶ
βάσει τοῦ μίσους, μὰ στοὺς νόμους τῆς ἀγάπης :

«Ἡρώας ἐγώ, Πατρίδα μου, γιὰ σένα,
δὲ θὰ πάω ταπεινὰ νὰ πολεμήσω,
θνητὸς ἐγώ, θνητὴ τὴν ἄλλη γέννα,
μὲ τὸ τραχὺ καὶ τᾶκαρδο τὸ μῖσο.

Τὴ δική σου σκλαβιά θὰ πρωτολύσω.
Τὰ σύνουσα πλατεῖα, μεγαλοκίβρα,
ὡς τὴν ἄκρη τῆς γῆς καὶ ἀκόμα πέρα.
Μιὰ πατρίδα γιὰ ὅλους δοξασμένη...»

... Ἐφτάχρομο στοῦ πάθους τὸ δρολάπι,
νὰ λάμπει, οὐράνιο τόξον, ἡ Ἀγάπη.»

Ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν Τολστοϊκὴν ψυχὴ, τὴν ἀνοικμένην

μόνο στην αγάπη και στην ειρήνη, είναι φυσικό να μισεί κάθε βία, είτε πολεμική είτε κοινωνική, έστω κι αν περιβάλλεται ακόμα τη δικαιολογία της νομιμότητας :

«Κατάρα και στο Νόμο, που η βία τυφλά με τό σπαθί τόν οδηγεί !
... Της καλοσύνης τη χάρη την αγία,
στενός ο νόμος, ποτέ δέν τη χωράει.
... Κατάδικοι φτωχοί, βαρυνονίτες,
ή Μοίρα κι αν, μνία όργης και λύσσης,
σάς σύντριψεν, όμως για σάς έντός μου
τρέμει ή 'Αγάπη. 'Ο νόμος ό δικός μου !»

"Όμως κίποτε, κοιτάζοντας ό ποιητής τά γύρω του, βλέπει πόσο διαφορετικός είναι από τους πολλούς. Τό κληθός κινείται πάντα μέσα στο βόρβορο της κακίας, στή λάσπη της αδικίας και της ύποκρισίας :

«Ανίερα κι ανέγνωμα τά πλήθη,
στή βρομα μέσα πνίγονται του δρόμου.
... "Όλοι μικροί, κακούργοι, Φαρισσαίοι.
Φωτιά πάντα ή αγάπη και θά καίει !
Στό σταυρό, στό σταυρόν οι Ναζωραίοι !

Μά τί τόν νοιάζει ! Αυτός, όπως ό «βλέπων» της Γραφής, όραματίζεται τη μελλούμενη ανθρωπότητα, — όσο κι αν οι πολλοί τη βρίσκουν σά μια γλυκειά ούτοπία — και σέ στίχους, που λυπάραι που δέν μπορούν δλους να τους αντιγράψω, μιάς ζωγραφίζει τη μικρή της εικόνα :

«Όνειρο πλάνο, Τών όλων αδελφότη !
Όπτε σκλάβοι πουλημένοι. Όψ' αφέντες...
"Ίσοι για τά δουλιά, στεργοι και πρωτοί.
... Όπτε θλίψες, καημοί, αγώνες, έννοιες.
Όπτε τύρανοι, φτωχοί, κατατρεγμένοι.
Γύρω στις θημιωνές τις χρυσαφένες
Ένα χορό ή ζωή γλυκά να σταινει,
μ' ένν κλωνάρι, στήν κόμη, έλιάς; τη ρούση.
'Έρεσια της χαράς, Ειρήνη.—Μοΐσα».

Αυτή είναι ή ανάλυση του έργου του κ. Κυριαζή. 'Επέμεινα σ' αυτή, γιατί μου παρουσιάζει μια ψυχική συνοχή αξιοπρόσεκτη. "Έχει εσωτερική γραμμή σταθερή, που περνά ανάμεσα από πολλά στάδια, ως που χάνεται σά ή άμνη του όραματισμού. Είναι ένα έργο ψυχικά άσιο. 'Ο πόνος του του ήμερώνει την ψυχή και στην έγκαρτέρησή του ή αγάπη τόν κυριεύει. Μπορεί να όνομαστεί ό ποιητής της πλατειάς αγάπης.

Μ' όλο που ή συλλογή του έχει μέσα της τόσοσ ύποκειμενισμό, όσόςόσ δέν είναι καθόλου κουραστική. Τά συνιστήματα σ' αυτήν ξεδιπλώνονται ήρεμα και κίοντα με νέες ύψεις. Οι εικόνες του — παραβολές για τόν έαυτό του, κινούνε τό ένδιαφέρο και αφίνουνε πάντα στόν αναγνώστη μια γλυκειά μελαχολική διάθεση. 'Ο ποιητής μάς τραβά στή σφαίρα τών συνιστημάτων του και δέ μάς αφίνει άπλους θεατές.

Η έξωτερική παράσταση του στίχου του άρει Πλούσια όρια, πρό παντός, που δέν της λείπει ή άρμονία. Στίχος που δέ σκοντάφτει, που δέ διατάζει, που δέν κλονίζεται. 'Ο τεχνίτης του τότε μεταχειρίζεται με άνεση. Από τό τραγούδι 58 και πέρα, ή λύρα του παίρνει άρμονικότητα περισσότερο και μεγαλύτερη λεπτότητα και διαφάνεια ή σέψη του και ή ψυχή του. Παίρω στήν τόχη :

«Ω ! καρδιοχτύπι άνείπωτο, βραδιά αλλοτινή,
πόχα πρωταγχήσει.
Ένα παιδίκι, ως είτανε, και πάλι να γινό,
κοντά σου, έρημοκλήσι.

Βρυσούλα, που κελάρυζες, σά νάσουνε ή ψυχή
της άνθισμένης πλάσης,
τώρα, πικρά που μέσα μου ή θύμησή σου άχει,
σά βήγης μιάς θαλάσσης...»

Τέτιες οι «Στιγμές που ζώ», ασφαλώς είναι από τις καλύτερες συλλογές που φανήκανε τόν τελευταίο αϊτόν καιρό. Ψεγάδια άσήμαντα, με μια πεζολογική πατριωτική δυσχρησία στο μέσο, (55), που άπορό πώς ξέφυγε στόν κ. Κυριαζή.

Και μόνο, τελειώνοντας, θάγε κανείς να συστήσει στόν άξιο ποιητή μας, που τά πρώτα του φανερώματα τόσο έξαιρετικά είναι, μια κάποια περισσότερο αντικειμενικότητα να σκορπίσει στους στίχους του. Γενικεύεται περισσότερο έσο ή εμπνευσή του και ό ποιητικός του κύκλος πλοντίζεται και πλαταίνει. 'Ο συνδυασμός ποιητικού ύποκειμενισμού με κίπος πλατό αντικειμενισμό, είναι κείνος που δίνει τά μεγάλα έργα, που φέρνει τά μεγάλα όράματα και τά μακρότανα τραγούδια, που σ' αυτά πρέπει να τείνει κάθε ποιητής, αν θέλει να κάνει κάτι που θά ζήσει. "Έργα, σάν τό «Αποδεκάλογο του Γύφτου» — έννοιά, πρό παντός, την πνοή — πρέπει να μένουνε για πολλά ακόμα χρόνια στήν ποίησή μας ως ό όνειρεμένος, δυσκόλφταστος σταδμός μιάς άξιας ποιητικής προσπάθειας.

Κι ακόμα, ό πόνος του κ. Κυριαζή ως μόν είναι τόσο μερικός, τόσο άτομικός. "Όπως είδαμε, έχει την πιο κατάλληλη ψυχή, την πιο ταίριαστη ιδεολογική κατεύθυνση, για να μεγαλώσει τά όριά του. "Ας περιλάβει μέσα του τόν πόνο όλων τών δυστυχισμένων, που τους βαρύνει ή άδλια μοίρα μιάς κοινωνικής αδικίας. "Ας φιλοδοξήσει να κλείσει μέσα στο μελλούμενο έργο του την τίση της έπχής του. Τών «έλων ή αδελφότητα» θά μένει πάντα όνειρο πλάνο, όσο δέ φροντίζουμε, — καθέννας στόν κύκλο του — να ξελεφτερώσουμε τους φτωχούς σκλήβους που στεναίνουν κάτω από μια φριχτή άνισότητα. Κ' είναι αέτοι τόσο πολλοί, κι ό πόνος τους τόσο μεγάλος και βαθύς !

ΓΙΑΓΚΟΣ ΗΛΙΑΔΗΣ

ΓΙΑΣΕΜΙΑ

"Ω ! εσείς που με την άνθιση,
Μεθυστική πνοή Σας,
Ευπνάτε πάντα μέσζ μας,
Κάθε κρηφή χαρά.
'Εσείς, που με την άσπληη,
Παρθενική ψυχή Σας,
Στά όνειρά μας δίνετε
Αγγελικά φτερά
Λευκά άστερίκια, ώδύσσα,
Γλυκαναβρύζουν τάγια,
Στό μέθυ Σας, χαμόγελα,
Σάν κρουσταλλοπηγή.
Σάς τραγουδούν άσπύγκριτα.
Οί νύχτες με τά μάγια,
Και τό χαμό Σας μοΐρεται
Πονετικά ή Αδγή.

ΑΝΝΟΣ ΒΕΡΝΙΚΕΣ

ΑΠΟ ΒΔΟΜΑΔΑ ΣΕ ΒΔΟΜΑΔΑ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΤΑ' ΛΑΒΕ

2

·Night is the time to weep,
To wet with unseen tears
Those graves of Mem'ry, where sleep
The joys of other years·

(Montgomery)

Πόσο βαθιά αληθινά είναι τα λόγια αυτά του ποιητή!

·Εἶν' ἡ νύχτα ὁ καιρὸς γιὰ νὰ κλαῖς,
Νὰ ποτίζεις μ' ἀνίδωτα δάκρυα,
Παλιῶν χρόνων θαμμένες χαρές,
Ποῦ κοινοῦνται στὴς Μνήμης μιὰν ἄβυσσον·

Μεσάνυχτα! ὀλομόναχος... "Ὅλα κι ὄλοι κοινοῦνται τριγύρω μου. Μόνος ἐγὼ δὲν κοινοῦμαι... Γιατί; γιατί ἴσα ἴσα αὐτὴ τὴν ὥρα ζωὴ ζω περισσότερο παρὰ κάθε ἄλλη... Μικρὰ ἀπὸ τῆς μέρας τὶς μικροφροντίδες, τὶς ἐξωτερικὲς ὑπόθεσες, τὶς ἔννοιες, τὶς σκοπιμότητες, μαζεύεται ἡ ψυχὴ μου, συγκεντρώνεται καὶ ζεῖ... ζεῖ γιὰ τὸν ἐαυτὸ τῆς; γιὰ τὶς χαρὲς τῆς, γιὰ τὶς λύπες τῆς; γιὰ τὶς ἀγάπες τῆς... Καὶ μέσ' ἀπὸ τὴν βίβλος τῆς ἀνεβαίνει μιὰ μορφὴ, ποιά;... ἡ δική σου! Γέρνω τὸ κεφάλι μου τὸ κουρασμένο πάνω στὸ χέρι, κλείνω τὰ μάτια μου καὶ ζεστή, χαρωπὴ, ὀλοζώντανη βλέπω μπροστά μου τὴ φρονιμὴ σου τὴν ὄψη... Δάκρυα ξαφνικὰ δροσιζοῦνε τὴ φλογισμένα μου τὰ μάτια, κ' ἕνα - ἕνα περνᾶνε μπροστά μου τὰ λόγια σου, ὄλα, ὄλα, ὅσα ποῦχες πει... Δέκα πέντε τώρα μέρες περῶσαν ἀπὸ τὴν τελευταία, τὴν ἀλησμόνητη, πού γιὰ στεροὴ σ' εἶδα φορὰ... Ἐσὺ θὰ μὲ ξέχασες ἴσως κιόλας, μέσα στοὺς συγγενεῖς σου καὶ τοὺς γνωστούς σου, στὸν τόπο σου τὸν ἀγαπημένο... Μὰ ἐγὼ; ἐγὼ γυρνᾶω στὰ μέρη, πού, μαζί σου πρῶν, ἐξήρα τὶς πιὸ γλυκιές, τὶς πιὸ ἐντατικὲς στιγμὲς τῆς Κι ἀφοῦ κλάψω καὶ τὰ μάτια μου δροσιστοῦνε, ῥωτοῦμαι, γυρνᾶω τώρα σὰν ξένος, σὰ χαμένος... τῶα δειλὰ τὴν καρδιά μου: «Μὰ, τέλος πάντων, γιατί τρελάθηρες; τί μαγικὰ δύναμη εἶχε αὐτὴ, πού σ' ἔκανε νὰ ξεχάσεις κάθε ἄλλη σκέψη, κάθε ἄλλο παιδί;» Καὶ οἱ παλινοὶ τῆς καρδιάς μου μοῦ λένε, σιγά, σιγά, μὰ χτυπητὰ - χτυπητὰ: «Μήπως ξαίρω καὶ γώ; ἀμορφες κοπέλλες ἔχω δεῖ κι ἄλλες πολλές, κι ὀμορφότερες ἴσως, πιὸ ψηλές, μὲ πιὸ κόκκινα μάγουλα, μὲ ξανθὰ, χρυσὰ μαλλιά... Μὰ τί θυγίρε; καμιά ὡς τώρα δὲν εἶχε γιὰ μένα τὴ γλῶσσα, τὴν ἔλξη, πού τὰ μάτια τῆς τὰ φρονεῖα χόσανε μέσα μου... Δὲν εἶναι μόνο ἴσως ἡ ἔλξη, πού μὲ τραβάει σὰν τρελὴ σ' αὐτὴ... Ἦταν καὶ μιὰ ξαφνικὰ ἀποκάλυψη, πὼς κείνο, πού χρόνια καὶ χρόνια λαχταροῦσα νὰ θωῶ, μιὰ ψυχὴ, ἕνα νοῦ, πού νὰ μὲ νιώθει, νὰ μὲ καταλαβαίνει, νὰ ἔχει τὶς ἴδιες σκέψεις, τοὺς ἴδιους παλμούς μὲ μένα, τὸ θρημα ὕστερ' ἀπὸ τόσον καιρὸ μάταια προσδοκῶ...» [Καὶ κλείνω πάλι τὰ μάτια μου καὶ σὲ βλέπω κοντὰ μου, γύρω μου... Βλέπω τὰ μάτια σου, τὰ γεμάτα γλῶσσα; νὰ μὲ κοιτᾶνε ἐκστατικὰ καὶ νὰ μὲ ρωτᾶνε γιὰ τῆς ἐπιστήμης τὰ δύσκολα προβλήματα, γιὰ τῆς φύσης τὰ ἀλόγια ἐρωτηματικὰ, γιὰ

τῆς ποιήσης τ' ἀνεξήγητα μυστήρια... Καὶ μὴν ἔχοντας καλύτερη ἀπάντηση, νὰ κλείνω μ' ἕνα παραδεισιώ φιλὶ τ' ἀνοιγμένο σου ξαχαρμένο στόμα... Μὴ, πὼς πετιέμαι ξαφνικὰ μέσ' ἀπὸ τὸνεῖρό μου! Καὶ θρῆσσομαι πάλι ὀλομόναχος, μεσάνυχτα περασμένα, μέσα στὴν κάμαρή σου ὀλομόναχος; ὄχι! ἡ μικρὴ σου φωτογραφία — μὲ τὸ μικρὸ λουλουδάκι, πού στέλλισες μ' αὐτὰ τὴν κουμπούριττά μου στὴν ἐκδρομὴ μας (ὄ, θὰ τὸ ξέχασες ἐσὺ αὐτὸ ἀπόκαιρό!), ξερὸ τώρα, χωρὶς μυρουδιά, — ἡ μικρὴ σου φωτογραφία μὲ κοιτάζει μὲ τὰ μάτια, τὰ μάτια πού μὲ κοιτάξες μιὰ φορὰ. Καὶ τὴν ἀρπάζω, καὶ τὴν σπείζω μὲ φιλία, καὶ κλαίγω, κλαίγω σὰ μικρὸ παιδάκι... Μὰ τί σ' ἐνδιαφέρουνε σένα ὄλα αὐτὰ;... Ζῆσε ἐσὺ εὐτυχισμένη καὶ ξέχασε τὶς παλιὲς ἐνθύμησες....

ΖΦΟΥΡΟΣ ΒΡΑΥΛΙΝΟΣ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

— Γ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ: «Ἄσκη ἀσμάτων — Τὸ τραγούδι τῆς ἀγάπης» — μετάφραση μ' ἕνα σημεῖωμα, Δρχ. 1.25. — Ἄ δὲν εἶταν ἡ περίφημη μετάφραση τοῦ Κ. Φυλλίγγου πού πρωτοτυπώθηκε στὸ «Νουμὸς» τοῦ 1912 κ' ἔπειτα καὶ σὲ ξεχωριστὸ βιβλίο, ὁ Τσουκαλᾶς, μὲ τὴ φροντισμένη μετάφρασή του, θὰ πρόσφερε καὶ ὀποσοδήποτε ἀξιοσημεῖωτο στὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Εὐτυχῶς, ὁ φιλότιμος νέος, πού δειξε τόσα φιλολογικὰ χαρίσματα μὲ τὴ μετάφρασή του, δὲν περιορίστηκε στὸ «Ἄσκη ἀσμάτων», μὰ μᾶς ἐτοιμάζει καλοδουλεμένη μετάφραση τοῦ Ἱερεμῆ, τοῦ Ἡσαΐα καὶ ἄλλων Ἑβραίων ποιητῶν. Ἄπὸ τὸν «Ἱερεμῆ» τοῦ Τσουκαλᾶ δημοσιεύουμε, γιὰ δέξιμα, ἐδὼ διὰ «Φρήνου» λυρικὰτάτους:

Τὰ σπλάχνα μου! τὰ σπλάχνα μου! Πόσο βαθιά ἢ (καρδιά μου) πονάει καὶ σπαρταροῦει...

Καὶ νὰ σωπάσω δὲν μπορῶ, γιατί ὄλοουσες, ψυχὴ μου, τὸ βόγγο τὼ σαλπύγγωνε, τὰλάλητο τῆς μάχης.

Ὁ συντριμμὸς στὸ συντριμμὸ κηρύχεται τριγύρω, γιατί ὄλα ἢ γῆ ἐρημώνεται, κι ἄξιαφνα κ' οἱ σκηνές μου ἐρημωθήκανε, καὶ τὰ παραπετάσματά μου γιὰ μιὰ στιγμή...

Ὡς τότε πᾶ τὸ φλάμπουρο θὰ βλέπω καὶ τὸν ἦρο τῆς σάλπιγγας θάκουω;

Κοίταξα κ' εἶδα ἀμορφὴ τὴ γῆ κ' ἐρημωμένη, κοιτάω καὶ στοὺς οὐρανοὺς καὶ δὲν εἶχαν τὸ φῶς τους. Ἐἶδα τὰ ὄρη κ' ἔτρεμαν, τοὺς λόφους τρεμουλιάζαν. Κοίταξα, κ' ἕνας ἄνθρωπος δὲν εἶταν, κ' εἶχαν φύγει καὶ τὰ πουλιὰ ἀπ' τὸν οὐρανὸ καὶ νὰ κ' ἐρημωμένους κι ὁ Κάμμηλος, κ' οἱ πόλεις τὸν θρῆσκονταν γοῦμα, ἀπ' τὴ ματιὰ τοῦ Κύριου, στὴ φλογερὰ θυσίᾳ...

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ὁ φίλος τῆς Σάνδης. — Τὸ καινούριον ρομάντζο τοῦ συγγραφέα τῆς «Νένας». — Μιά δικη..... πολεμική.

Ἐνα ἀξιολάβαστο βιβλίον, καὶ γιὰ τὴν ὑπόθεσιν του καὶ γιὰ τὸν πρόλογόν του, βγῆκε μὲ τὸν τίτλον: «Μιά ρομαντική φίλι». Στις σελίδες του ὁ κ. Ζ. Μπερτώ συμμαθεύει καὶ μᾶς χαρίζει ἕνα μπουκέτο ἀπὸ ἀνεκδότους ἐπιστολὰς τῆς Γεωργίας Σάνδης καὶ τοῦ Μωρίς Πολινά. Ὁ ἐκδότης, θέλοντας νὰ καταστήσῃ τὸ βιβλίον αὐτὸ πῶς εὐχάριστον καὶ πῶς εὐκολονόητον, συνάδευσε τὴς μελαγχολικὰς αὐτὰς ἐρωτικὰς ἐπιστολὰς μὲ μιὰ σύντομην ἐξιστόρησιν τῆς αἰσθηματικῆς καὶ φιλολογικῆς σχέσεως τῆς φημισμένης συγγραφέως καὶ τοῦ πρωτοῦ ἐπαρχιώτη δικηγόρου. Οἱ δυὸ νέοι, σκεδόν τῆς ἴδιας ἡλικίας, γνωριστήσανε στὸ Παρίσι μέσα σ' ἕνα θέατρον, καὶ ἔπειτα ἡ τύχη τοὺς ἔκανε νὰ συναντηθοῦνε πάλι: στὸ Μπερτώ καὶ νὰ συνδεθοῦνε στενά. Μιά μεγάλη συμπάθεια τοὺς ἔνωσε καὶ τοὺς δυὸ, ἂν καὶ ἡ ψυχικὴ κατάστασις τοῦ καθενὸς εἶτανε διαφορετικὴ κείνη τὴν ἐποχὴν. Ἡ Σάνδη βρισκότανε στὴν παθητικὴ περίοδον τῆς ζωῆς τῆς, καὶ κείνος, τοιχαυμένον ἀπὸ τὰ οἰκογενειακά βάθη καὶ χωρὶς ἐλπίδα γιὰ καλύτερον μέλλον, μ' ὄλον τὸ τάλαντον του, ὑπόφερε, καὶ περιμένε, πῶς ξαίρει, ποιά χημικὴ εὐτυχία. Καὶ οἱ δυὸ εἶχανε ἀνάγκη ἀπὸ μιὰ ἀγάπην ἀγνήν, πῶς νὰ στέκεται ψυχρά, μιὰ ἀγάπην πνευματικὴν, πῶς νὰν τοὺς ἐξυψώσῃ καὶ νὰ τοὺς ἐξυψώσῃ. Ἡ Γεωργία Σάνδη, πῶς σ' ὄλη τῆς τῆ ζωῆς λάτρειε αὐτὸν τὸν πνευματικὸν σύντροφον, τὸν ἐσυγγραφέα μέσα στὴν «Α. Ε. Λία», στὸ πρόσωπον τοῦ Τρεβώρ. Σ' αὐτὸν κατάφυγε ἕκαστος τὸν πόλεμον μὲ τὸ Μ. Νιτσιεβίον, σ' αὐτὸνε κατάφυγε καὶ πάλι, σὺ βγῆκε κατατασσόμενη ἀπὸ τὴν παραφροσύνην τῆς στὴ Βενετία. Κοιτᾶ σ' αὐτάνε, στοὺς μοναχικοὺς περιπάτους των, στὶς ἀετέλιωτες κουδέντες τουρεττικὰς εἰρήσεις πάντα τὴν ἡρεμίαν πῶς τῆς χροιάζοντανε καὶ τὴ συμπάθειαν πῶς τῆς γλύκαινε τοὺς πόνους τῆς. Τὰ γράμματα τοῦ Πολινά δείχνονε θαυμασίαν τὴν ψυχὴν του, τὴν γιομάτην φωτεινὴν ἐλπίδα, πῶς καμιά του δὲν κατώρθωσε νὰ πραγματοποιήσῃ ποτὲ, ἔξιατίας τῆς μεγάλης ἀδυναμίας του. Οἱ ἐπιστολὰς τῆς Γεωργίας ἀποτελοῦνε μιὰ χτυπητὴ ἀντίθεσιν, γιὰτὶ καὶ στὶς φοβερότερας στιγμὰς τῆς ζωῆς τῆς, δείχνονε πῶς εἶχε ἀάρεον καὶ θέλησιν ἀληθινὰ ἀντοχίας.

— Ἄν καὶ ὅλα σκεδὸν τὰ γοητικὰ ρομάντζα πῶς γράφονταν σήμερα, ἔχονε γενικὰ τὸ ἐλάττωμα νὰ μὴν εἶναι καὶ τόσο πιθανὰ, τὸ νέο ρομάντζο τοῦ Φενέστου Περοσσόν, τοῦ πασίγνωστοῦ πᾶ συγγραφέα τῆς «Νένας» (πῶς τὴν μετὰφρασί τῆς τὴν κυκλοφορεῖ σὲ λίγες μέρες τὸ «Ἀθηναϊκὸν Βιβλιοπωλεῖον»), «τὰ Ἀδεια τῶ σπατιῶν», πρέπει νὰ θαυμασθεῖ γιὰ τὴν πολλὴν ἀκριβείαν τῆς δῆγησιν καὶ γιὰ τὴν τόση ἐπιτυχία του στὸ διάλογον. Τὸ ρομάντζο αὐτὸ εἶναι ἡ θλιβερὴ ἱστορίαν ἑνὸς ἀπρητέου, τοῦ Πατουρώ, πῶς παντρεύεται ἔχοντας γιὰ μόνην περιουσίαν του τὰ μπρόστου του καὶ τὸν ἐρωτᾶ του καὶ πῶς ἐλπίζει πῶς μ' αὐτὸ τὰ δυὸ θὰ μπορέσει νὰ ζῆσιν εὐτυχισμένα. Ὁ νεανικὰ, πῶς ὅσο προχωρεῖ ἡ ζωὴ, σβήνουν ἕνα ἕνα. Τὰ πολλὰ παιδιὰ, ἡ ἀρχαίστε γῆ πῶς δὲν τοῦ ἀποδίδει

νεὶ τίποτα, μ' ὄλους τοὺς κότους του, τὸν τσακίζονε καὶ τὸν κάνουνε νὰ πελπιστεῖ ἀπὸ τὴ ζωὴ. Ἡ φέας τῆς «Νένας» δείχνει καὶ στὸ νέο του αὐτὸ βιβλίον τὴν μεγάλην του τέχνην στὴ σύνθεσιν καὶ στὴν ἀπόδοσιν τῆς πραγματικῆς χωριὰτικῆς ζωῆς, τῆς ζωῆς ὅπως πραγματικὰ εἶναι, χωρὶς οἰητορεῖες, χωρὶς πολλὸν ρομαντισμόν, μὰ καὶ χωρὶς χυδαίτητες. Διαβάζοντάς το, θέλεγε κανεὶς πῶς τὸ ρομάντζο αὐτὸ εἶναι ἕνα σοσιαλιστικὸν βιβλίον.

— Τὸ ρομάντζο τοῦ Λουὶ Ντιμού, καὶ Χριστοῦ τοῦ Βερνταίν, πῶς σὲ παρασμένο φέλλο ἀναγγελλόμε τὴν ἐκδόσιν του, ἔγινε ἀφορμὴ μιᾶς πολέμοις δικῆς στὸ Νανσύ τῆς Γαλλίας. Ἡ δίκη ἔγινε στὶς 4 Ἰουνίου καὶ κράτησε μιὰ ἀλλοεργὴν μέρον, χωρὶς νὰ τερατιστεῖ. Ἡ δε Μπλάνς Ντεσερέ ἀπὸ τὸ Στεναί, θεωρώντας τὸν αὐτὸ τὸν ἄτιμασμένο γιὰτὶ ἀναφέρεται μέσα στὸ βιβλίον ὡς ἐρωμένη τοῦ Κρομπιζε τῆν ἐποχὴν πῶς ἐκεῖνος βρισκότανε στὸ γενικὸ ἀρχηγεῖον τοῦ Στεναί, κατάγγειλε τὸ «Γαλάτη Ἐρμῆ» τὸν διεκδικητὴν του κ. Βαλιέ, καὶ τὸ συγγραφέα τοῦ ρομάντζου κ. Ντιμού στὰ πολιτικὰ δικαστήρια τῆς Νανσύ. Μὰ καὶ μ' αὐτοὺς κατάγγειλε καὶ δυὸ ἐφημερίδες τῆς Νανσύ, γιὰτὶ ἔκρινε πῶς μετὰ τὸν ἀρθρον πῶς τὴν ἀφοροῦσαν εἶτανε ἀτιμαστικά. Ζητεῖται ἀποζημίωσις γιὰ ὅλα αὐτὰ ἀπὸ τὸ «Γαλάτη Ἐρμῆ» 25 χιλ. φράγκα, καὶ ἀπὸ τῆς ἐφημερίδες 15 χιλ. ἀπὸ τὴν μιὰ καὶ 20 χιλ. ἀπὸ τὴν ἄλλη. Τὸ δικαστήριον ἀπερῶ ἀκούσε καὶ τοὺς κατηγοροὺς καὶ τὴν ὑπεράσπισιν, ἀνάβηκε νὰ ἐκδόσῃ τὴν ἀπόφασίν του, περιμένοντας νὰ λάβῃ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, πῶς θὰ πιστοποιήσουν τὴν διαγωγή τῆς Ντεσερέ κατὰ τὸ δίκασμα πῶς ἡ πατριδα τῆς βρισκότανε κατὰ τὴν γερμανικὴν κατοχὴν.

Νέες Γαλλικὲς ἐκδόσεις:

Φιλολογία. — Μαργκερίτ - Μαρί : Ὁ Λαμαρτίνος (ἔκδ. Πλόν). — Νουρρί Ζ. Η. Κούλ : Ἀνεκδότους ἐπιστολὰς τοῦ Λαμαρτίνου (ἔκδ. Λουὶ Ἀρνέ). — Καμὴλ Μονταίρ : Οἱ ποιήματα τοῦ πνευματοῦ: Πόου, Φλωμπέρ, Μαλλαρμέ, Βιλλιέρ ντὲ Ἀλ - Ἀντάμ (ἔκδ. Ὀλλεντόρφ).

Ποίηση. — Σάουλ Μωρίς : Ἡ κόκκινη κορυφία (ἔκδ. Μεσέν). — Γκαζέ : Ἡ κρυφὴ φωτιὰ (ἔκδ. Γαλλικοῦ Βιβλιοπωλείου).

Ρομάντζα. — Μαινέ-Βαλιέρ : Τὸ παιδί πῶς πεθαίνει (ἔκδ. Φλαμπαριόν). — Ἀρλόρ : Ἡ γλάστρα τῆς ρεζεντᾶς (ἔκδ. Ἀλμπέν Μισέλ). — Φισό : Ἡ κατάξανθη κυρία (ἔκδ. Φλαμπαριόν).

GRAZIELLA

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΜΟΝΑΧΟ

Ὁ Γερμανικὸς φιλελληνισμός. — Ἡ ἱστορία καὶ καὶ ἡ Γερμανικὴ Τέχνη. — Τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου.

Ἐτὸ ρομαντισμὸν τὸν θεωρῶ γιὰ κατὰ πολὺν μέγαν εἶδος εἶναι τὸ πῶς ἀγαπημένο μου εἶδος τῆς ποίησιν, καὶ κατὰ καλλιτεχνικὴ ἀπόλαυσιν, πῶς χρωστῶ στὴν πραγματικὴν σχολὴν, ὁ θαυμασμός μὲ τὸν ὁποῖον διάβασα τὸ Ζολᾶ, τὸν Τουργένιεβ, τὸν Τολστόν, τὸν Ἴψεν, γίνεται μπροστὰ στὴν ὑπέροχην χαρὰ πῶς ἔβλεπον ὅτι

ὄλη τὴ ζωὴ μου ἢ ρομαντικὴ φιλολογία. Ἡ νίκη τοῦ ρεαλισμοῦ δὲ θὰ διώξει ἀπὸ τὸν κόσμον τὸ ρομαντικόν, λέγει ἓνας Γερμανὸς ποιητῆς.

Τὰ λόγια αὐτὰ μᾶς ἔρχονται στὸ νοῦ τὶς ἑβδομάδες αὐτές, ὅπου ξαναζωντανεῖται μιὰ ζοροφφὴ παράδοση τῆς Γερμανίας, ὁ Φιλελληνισμός. Ὁ μεγάλος πόλεμος, ποὺ γέννησε μὲ τὸν αἵματηρὸ του ρεαλισμὸ μονάχα μίση, φαινότανε πὼς εἶχε πιά ξεπαστρέψει κάθε ἴχνος τῆς ρομαντικῆς αὐτῆς παράδοσης. Γιατὶ οἱ γερμανικὲς συμμάχους στὰ 1916 — 17 γιὰ τοὺς Ἕλληνας δὲν μποροῦν νὰ συγκριθοῦνε μὲ τὸν παλιὸ φιλελληνισμό. Ὁ λόγος τῆς γερμανικῆς συμμάχους κατὰ τὸν πόλεμον εἶτανε ἀπλύστατα τὸ γεγονός, ὅτι Ἕλληνες καὶ Γερμανοὶ εἴμαστε τότε ὁμοιοπαθεῖς. Μὰ σήμερα παρουσιάζονται πάλι στὴ Γερμανία οἱ παλιοὶ πνευματικοὶ δεσμοί, ποὺ χάριζανε στὴν ἀνθρωπότητα τὸν «Υπερίωνα» τοῦ Χέιτερλιν, τὰ «Ἑλληνικὰ τραγούδια» τοῦ Γουλιέλμου Μύλλερ, τὰ «Χαλασμάτα τῆς Ἀθήνας» τοῦ Μπετόβεν, καὶ τὶς εἰκόνες τοῦ Πέτερ καὶ τοῦ Ρότμαν. Ἡ «Γερμανο-ἑλληνικὴ Ἐταιρεία» ποὺ ἰδρύθηκε στὴν ἀρχὴ τοῦ πολέμου στὸ Μόναχο, ἀρχίζει ἀπὸ φέτος νὰ κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατὸ γιὰ νὰ ζωντανέψῃ πάλι στὴ Γερμανία ἢ τόσο συμπαιθρικῆς ἰδέας τοῦ φιλελληνισμοῦ. Τμήματα τῆς ἐταιρείας ὑπάρχουνε στὸ Βερολίνο, στὸ Ἀμβούργο, στὴ Λειψία. Τὸ κέντρο βρίσκεται σήμερα, ἀπὸ πρακτικὸς λόγους, στὸ Ἀμβούργο, μὰ μολταῦτα δὲν παῖει τὸ Μόναχο νὰ θεωρεῖται πάντα ὡς πρωτεύουσα τοῦ Γερμανικοῦ φιλελληνισμοῦ. Ὁ ποιητῆς—βασίλης Λουδοβίκος Α΄, ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους καλοὺς βασιλιάδες τῆς ἱστορίας, ἀφῆσε τόσα ἴχνη τῆς ἀγάπης του γιὰ τὴ λευτεριά τῆς Ἑλλάδος, ὥστε καὶ σήμερα ἀκόμα, ἕστερα ἀπὸ ἑκατὸ χρόνις, τὸ Μόναχο θυμίζει σὸν ἐπισκέπτη τὴν καλιὰ ἐκεῖνη φιλελληνικὴ ἐποχὴ, σὺν κριμὰ ἄλλη πόλη τῆς Γερμανίας, καὶ μποροῦμε νὰ ποῦμε, τῆς Ἐπιρωτικῆς. Πολλὰ δημόσια χτίρια, πρῶτ' ἀπ' ὅλα τὰ «Προπύλαια», ἰδρυθῆκαν ἀπὸ τὸ φιλελληνικὸ ἔνθουσιασμοῦ τοῦ βασιλιά αὐτοῦ. Τὸ πνεῦμα τῆς τότε ἐποχῆς φανερόνεται ἀκόμα πῶ καὶ στὶς ξεκουστῆς πινακοθήρες τοῦ Μονάχου. Ἐκεῖ μέσῃ θαυμάζουμε τὰ καλλιτεχνικὰ ἔργα τοῦ Πέτερ Ἔς — σὺν τὴν «Ἐξοδὸ τοῦ Ὁθωνα στὸ Ναύπλιο», τὴν «Ἐξοδὸ τοῦ Ὁθωνα στὴν Ἀθήνα», τὸν «Ἀποχαιρετισμὸ τοῦ Ὁθωνα ἀπὸ τὴ βασιλικὴ οἰκογένεια στὸ παλάτι τοῦ Μονάχου», τοὺς «Ἕλληνες χωρικούς» καὶ τὴν «Ἀπολειπτικὴ τῆς Ἑλλάδος» σὲ 39 εἰκόνες. Μιὰ ἀπὸ τὶς πῶ ἀφορφεῖς αἰθούσες τῆς «Νέας Πινακοθήρας» εἶναι ἢ «οἶκος τοῦ Ρότμαν» μὲ τὰ θαυμάσια τοπεῖα τοῦ μεγάλου φιλέλληνα ζωγράφου, εἰκόνες ἀπὸ τὴν ἀρχαία καὶ νέα Ἑλλάδα, ἢ «Νεμέα», ἢ «Κόρινθος», ἢ «Πρόνοις», ἢ «Κωπαΐδα», ἢ «Ὀλυμπία», ἢ «Νάξος» καὶ τόσες ἄλλες. Κοντὰ στοὺς δυὸ αὐτοὺς μεγάλους ζωγράφους ζούσανε ὅμως καὶ πολλοὶ ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἀγνωστοὶ ζωγράφοι, ποὺ εἶχανε γιὰ μοντέλο τὴ νέα Ἑλλάδα.

Ἡ πόλη λοιπὸν αὐτῆ, ποὺ τόσο φανερά φέρνει τὴ σφραγίδα τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος, θυμᾶται πάλι τὴν ὁμορφὴ τῆς παράδοσης. Τὰ κατοχρῶνα τοῦ μεγάλου ἀγῶνα τὰ γιόρτασαν τὰ μέλη τῆς «Γερμανο-ἑλληνικῆς Ἐταιρείας» καὶ οἱ φιλέλληνες τοῦ Μονάχου τὸ πρῶτ' στὴν ἑλληνικὴ ἐκκλησιὰ μὲ τὸ λυγρὸ τῆς καμπαναριῶ. Τὸ δράμι μίλησε ὁ γέρος καθηγητῆς τοῦ Πολυτεχνικοῦ Thiersch ὁ ἕγγονός τοῦ μεγάλου φιλέλληνα τῆς ἐποχῆς Λουδοβίκου τοῦ Α΄, γιὰ τὴν

Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ γιὰ τὰ πρῶτα ἑκατὸ χρόνια τῆς ἑλληνικῆς λευτεριάς. Ἡ συγκινητικὴ γιορτὴ ἄρχισε μὲ τὸν Ὕμνον τοῦ Σολωμοῦ. Προχτὲς πάλι ἔγινε ἡ γιορτὴ τοῦ βασιλιά Κωνσταντίνου, τὸν ὁποῖο οἱ περισσότεροὶ Γερμανοὶ φιλέλληνες θεωροῦνε γιὰ σύμβολο τῆς ἔθνικῆς ἔνωσης τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Ὁ Γενικός πρόξενος τῆς Ἑλλάδος κ. Μπάσσερμαν, μίλησε γιὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνα τοῦ 21 στὴν τότε ζωγραφικὴ τέχνη τῆς Βαβυρίας. Ὁ λόγος τοῦ ἐνθουσιασμένου ῥήτορα εἶταν ἄληθινὸς ἦμος στὴν καλλιγραφικὴ ἐνός Κολοκοτρώνη, ἐνός Μιχαήλ, μῆς Μπουμπουλίας.

Γιὰ νὰ συνδέσει ὅλο περισσότερο ἡ «Γερμανο-ἑλληνικὴ Ἐταιρεία» τὸ Γερμανικὸ μὲ τὸν Ἑλληνικὸ λαὸ, θγάζει ἀπὸ φέτος στὸ Ἀμβούργο ἓνα μηνιαῖο περιοδικὸ μὲ τὸν τίτλο «Ἑλλάς» σὲ γερμανικὴ καὶ σὲ ἑλληνικὴ γλώσσα. Οἱ συντάχτες ὅμως τοῦ ἑλληνικοῦ μέρους τοῦ περιοδικοῦ, φαίνεται ὅτι ξεχάσανε πὼς ὁ γερμανικὸς φιλελληνισμὸς στηρίζεται σὲ μεγάλο βαθμὸ στὴν ὁμορφιὰ καὶ στὴ γλώσσα τῆς δημοτικῆς νεο-ἑλληνικῆς ποιήσης, πρῶτ' ἀπ' ὅλα τῆς κλέφτικης ποιήσης.

Ὁ Γκαίτε, ὁ Γουλιέλμος Μύλλερ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι παλιοὶ φιλέλληνες, εἶχανε ἐμπνευστεῖ ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς δημοτικῆς γλώσσας τῶν Ἑλλήνων, καὶ ὄχι τῆς τότε κερθαρεύουσας. Γι' αὐτὸ νομίζουμε πὼς δὲν κάνουν καλὰ οἱ Ἕλληνες συντάχτες τοῦ περιοδικοῦ νὰ μεταχειρίζονται στὰ ἄρθρα τους τὴν ξερὴ καθαρεύουσα, ποὺ δὲν ἔχει κριμὰ σέση μὲ τὸ φιλελληνισμό. Μονάχα ἡ γλώσσα τῶν ἀρματαλῶν καὶ κλεφτῶν, τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη, εἶναι σὲ θέση νὰ ἐμπνέει στοὺς ἕξονους τὴν ἀγάπη γιὰ τὴ νέα Ἑλλάδα. Μονάχα μιὰ γλώσσα, ὅπως τὴ βρίσκουμε στὰ τραγούδια τοῦ Μπουκοβάκι, σὲ στίχους σὺν :

τὸν κλαῖν οἱ κάμποι, τὰ θουνά, τὸν κλαῖνε τὰ λαγκά
(δια)
Καὶ τὰ κορίτσια τοῦ Φουρνᾶ μὲ τὰ πολλὰ τὰ νάζια.

Μονάχα μιὰ τέτια γλώσσα, νομίζουμε, ἀξίζει νὰ γράφεται σὲ φιλελληνικὸ περιοδικό. Ἄς ἐλπίζουμε, πὼς μὲ τὸν καιρὸ ἡ «Ἑλλάς» θὰ συμμορφωθεῖ μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ δημοτικισμοῦ.

Πρέπει νὰ ποῦμε ἐδῶ καὶ δυὸ τρία λόγια γιὰ τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου, ποὺ μὲ τὴν ἔδρα του τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεοελληνικῆς φιλολογίας ἐργάζεται τόσο ἀποτελεσματικὰ γιὰ τὴ συναισθητικὴ τοῦ γερμανικοῦ καὶ τοῦ νεοελληνικοῦ πνεύματος.

Ὁ καθηγητῆς Χαίξμπέργκ, ὁ ἀξίος διάδοχος τοῦ Κρούμπιχτερ, κατέχει σήμερα τὴν ἔδρα αὐτῆ. Μὲ τὴ βαθιὰ του γνώση τῆς νεοελληνικῆς ἱστορίας καὶ γλώσσας, κατάφερε νὰ μὲνει τὸ σεμινάριόν του τὸ πῶ σπουδαῖο κέντρο τοῦ γερμανικοῦ φιλελληνισμοῦ. Ἀπὸ τὰ μαθήματά του, αὐτοῦ τοῦ ἐξόμηνου, πρέπει νὰ ξεχωρίσουμε τὸ μάθημα γιὰ τὴ νεοελληνικὴ δημοτικὴ φιλολογία τοῦ 12ου — 16ου αἰῶνα, στὸ ὁποῖο, κριμὰ ποὺ δὲν παρευρεθῆκανε καὶ οἱ διάφοροι Σκιάδες καὶ Ἐξαρχόπουλοι.